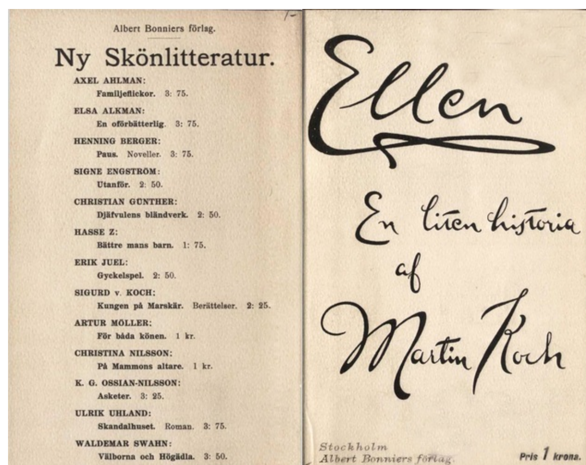

Albert Bonniers förlag.

Ny Skönlitteratur.

AXEL AHLMAN:
Familjeflickor. 3: 75.

ELSA ALKMAN:
En oförbätterlig. 3: 75.

HENNING BERGER:
Paus. Noveller. 3: 75.

SIGNE ENGSTRÖM:
Utanför. 2: 50.

CHRISTIAN GÜNTHER:
Djäfvulens bländverk. 2: 50.

HASSE Z:
Bättre mans barn. 1: 75.

ERIK JUEL:
Gyckelspel. 2: 50.

SIGURD v. KOCH:
Kungen på Marskär. Berättelser. 2: 25.

ARTUR MÖLLER:
För båda könen. 1 kr.

CHRISTINA NILSSON:
På Mammons altare. 1 kr.

K. G. OSSIAN-NILSSON:
Asketer. 3: 25.

ULRIK UHLAND:
Skandalhuset. Roman. 3: 75.

WALDEMAR SWAHN:
Välborna och Högädla. 3: 50.

ELLEN

EN LITEN HISTORIA

AF

MARTIN KOCH

-------- STOCKHOLM ALBERT BONNIERS FÖRLAG

 STOCKHOLM ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1911

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta verk har hämtats från Göteborgs universitetsbibliotek. Det anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i november 2013 av Bert H.

En lördagskväll under sensommaren gingo en ung inan och en ung kvinna Roslags-gatan fram på väg till Haga, till något af de små kaféerna, som ligga spridda rundt om där i trakten och ha så lustiga namn: Röda Stugan, Koppartältena, Finnstugan, Annero, Mor på Höjden, Solnadal. —

Sommarskymningen var fylld af ljus. Solen hade gått ner, men lyste ännu på några tunna skyar, som gledo högt i rymden, burna af det varma ljuset. På gatorna voro lyktorna redan tända och syntes i kvällen som två långa rader af hvita lågor, sammanlöpande i en enda punkt vid tullen.

Spårvagnarna voro fullsatta af trötta arbetare. Människorna skyndade om hvarandra på alla gator med lördagskvällens alldeles särskilda brådska. Utanför ett ölkafé hängde ett lag halfgamla och halfsneakarlar. Somliga hade hattarna längst bak i nacken och den nysmorda pannluggen fri. Andra hade mössorna nerdragna öfver ögonen och silade omkring sig blå strimmor stinkande rök. De diskuterade och argumenterade med kraft; handfasta slag i ryggen afslutade debatten och resolutionen formulerades och antogs på stående fot: i så fall så, ja djäflar! — Hvarpå de försvunno in i kaféet.

De båda unga människorna traskade gatan framåt arm i arm. De hade ingen brådska, men gingo ändå fort; så som de unga gå för att få vara med om allt som väntar. När de vid tullen kände lukten af solvarm mylla och gräs,

började de gå ännu fortare.

— Vet du hvad den här tullen helte förr i världen? frågade han.

— Nej?

— Kattrumpstullen. Det var på Gustaf den tredjes tid. Tullhuset står där ännu. Då åkte Bellman här ut i gungande scliäs, härfor det trasgranna patrasket fram med matkorgar och brännvin, fioler, klarinetter och Ulla Winblad.

— Uschl

— Ja visst! Men det var vackert! Löf-ruskor i hästens seldon, solrosor i kuskens hatt.

— Han var ju otäck, han Bcllman, och Ulla Winblad, en så’n där!

Den unge mannen tryckte hårdt hennes arm. — De äro döda nu alla! Det är bara vi som lefva.

De gamla träden susade med täta löf i skymningen öfver deras hufvuden. Ingen människa syntes på vägen. Han stannade, drog hastigt den lilla kvinnan till sig; de kysstes länge.

— Det är bara vi som lefva! Du och jag. Bara du och jag.

Hon log emot honom. Ungdomens och kärlekens leende, som lyser af lycka.Dc voro vid Röda Stugan och sorlet från kaféet hördes ända ut på vägen. Rundt omkring trädgårdsterrassen, som låg på en bergklint utåt Brunnsviken, hängde små granna kulörta lyktor; de sågo ut som brokiga lysmaskar i skymningen. Under dem trängdes människorna vid borden; unga arbetare med sina flickor. Öfverallt var fullsatt, men högst uppe i ett hörn blef ledigt, när nykomlingarna hunnit in och där slogo de sig ner.

Sjön låg blank och stilla där ute mellan strändernas leende skogar. Under berget nere vid stranden hade ett scgelsällskap hamn för sina båtar, öfver hela himlen låg ännu ett återsken af sommardagens gyllene ljus; en och annan stjärna blänkte knappast märkbart. Längst borta hängde en tunn dimma öfver vattnet. Det var stockholmsnät urens lätta och öppna skönhet med en underton af vemod, som dock aldrig blir riktigt allvarligt mcnt.

— Kaffe ja! Och bakelser och bröd och mandelkransar och pepparkakor och det ena med det andra, tack!Serveringstösen försvann bland pratande, hviskande, skrattande gäster. 1 ett öppet fönster i stugan syntes värden själf, rödbrusig och stor med segelmössan öfver sitt svettiga hufvud. En krögare utan flaskor och krus, ty här fanns ingen sprit. Misstänkta ljud hördes där han stod och så slapp det löst. En ilsken grammofon spottade till några tag och vefvade sedan ur sig en amerikansk dundermarsch, spelad af brakande bleck och 1 rummor; hest och tjutande arbetade den sig fram och öfveröste publiken med ett ogenomträngligt, ovettigt slammer.

De båda unga lutade sig trötta i bänken. Tryckta fast intill hvarandra, hvilade de utan tankar, medan deras händer lekte i blindo under bordet. Nu blef han visst för djärf i leken, hon såg hastigt upp, undrande, och drog sig skyggt tillbaka, men bara litet tillbaka. Han gjorde sin allra snällaste min och då var hon strax på sin rätta plats igen.

I ett mörkt hörn sutto två andra älskande och kysstes, utan att bry sig det allra ringaste om alla dem, som sågo på. — Ser du! sade han och hon tittade nyfiket.

— Isch!

— Än vi då?

— Ja men här? Bland allaI Jag är inte sådan.

Och han tänkte på, att de hade känt hvarandra knappt en månad. Hennes läppar voro hans. men ingenting mer. Ingen fick veta det. Hon tordes aldrig tala om sådant, inte ens till honom. Hon ville knappast veta det själf. Han mindes, att han blef nästan rädd, första gången han såg, att han fick sin vilja fram, när hon darrande af blygsel vände sin mun mot hans. Så ren, så fin! Den första kyssen smakade ännu som en droppe aseptin. Det var sin barndom, hon gaf honom då.

— Hvad tänker du på? sade hon.

— På dig.

— Tycker jag synd om!

— Jo!

— Du tänkte på dem därborta?

— Inte alls!Jag är inte sådan, sade hon ännu en gång. — Jag kan inte ta och släppa.

— Tror du hon kan det, hon därborta?

— Det ser du väl!

— Rätt svaradt! tänkte han. Det flög igenom honom en känsla af bitter saknad efter något, han anade inte hvad. Han såg på flickan. Hon var inte vacker. Hon visste ingenting, kunde ingenting annat än sitt arbete och förstod ingenting af det, han ofta ville hon skulle ha förstått. Men hon var hans utan försköning sådan hon nu en gång var. Hos henne var han liksom hemma för första gången i sitt lif.

De lämnade kaféet och gingo utför en trappa, soin från trädgården förde ner till vägen utmed stranden. Därnere var det alldeles mörkt under träden. På klinten lyste de små granna lyktorna mellan skymmande grenar och löf. Nu högg grammofonen tag igen, den snarkade och rapade och en berömd operasångare började sjunga något, somhoppade och fräste; rösten skar genom kvällen med ett hest bölande, steg i höjden till surrande skrik, som gungade bort öfver trädens kronor och ekade långt ute öfver vattnet.

De båda unga sågo inte hvarandra därnere i mörkret. Det var lustigt, de höllo hvarandra i händerna och skrattade tyst. De sökte tills munnarna möttes; hennes läppar voro svala och lena, han ville inte släppa henne, men hon gjorde sig lös och drog honom med armen om halsen bort till vägen. Där kom folk. Par efter par, som blott tänkte på sig självfva. Ingen såg något annat.

Från Röda Stugan går man utmed Brunnsvikens strand upp till Kärleksudden, där vägen vänder in till Stallmästaregården. Nu var där så mörkt under täta hvalf af löf, att de måste gå tätt tillsammans för att inte komma ifrån hvarandra. De sågo ingenting, inte hand för ögonen, men från alla bänkar vid sidan hördes underligt tysta och upprörda hviskningar, som plötsligt afbrötos, liksom kväfdes, började om igen för att åter hastigt tystna. Luften var mild och varm,och ändå darrade de båda unga. Vägen var mjuk under fotterna, och ändå ville de bara sjunka ner hos hvarandra, som om de varit för Irötta att gå. De visste inte, att de älskade, ingen hade talat om kärlek, sådant talar man inte om. De ville bara vara tillsammans i detta nya lif, där hvar dag var som en ny högtid, en ny helg. Vägen hette Kärlekens väg. De visste det. Det var egentligen endast därför de giugo där.

De stannade längst ute på udden. Brunnsviken låg under dem, blank och spegelklar. Himlen hade mörknat. Dimman kröp allt längre fram öfver vattnet. Några stjärnor lyste mycket små och mycket klara. Grammofonen puttrade och bräkte ännu där borta. Den rörde upp hela rymden med sin lilla tratt; strändernas skogar lyssnade lyst och ogillande. Del var operasångaren, som fick ta om igen. Plötsligt gurglade han till och bröts tvärt af. Det blef en ljuflig tystnad.

— Hvad heter udden här? frågade den unge mannen.

— Det vet jag inte, svarade flickan blygt.— Kärleksudden — heter den inte så?

— Joo — men hör du — du — du —

Han tog henne hastigt i sina armar och

de kysstes igen. Bara för att de båda visste detsamma. Marken under deras fötter, vattnet som krusades så smått och fint kring strandens stenar, Kärlekens udde kallades det hela. Vägen vimlade af unga par. Alla soffor bakom dem voro fullsatta. Men flickan tänkte inte på de andra längre. Hon kysste ändå, ty de voro i alla fall så ensamma, så gömda under himlens stjärnor.

Inne i Haga park finns det dansbanor öfverallt. Kring en sådan plan står 0111 lördagskvällarna en tät mur af ungdom. Åskådarna längst ut; flickor i klungor och kedjor med armarna oin hvarandras lif. Tunna bluslif under uppknäppta kappor och ständigt trötta ansikten under tjusiga hattar. Pojkarna stryka omkring som svultna hökar, tills de slå ner i flocken och klifva in i ringen med ett stadigt grepp kring flickan1 o 1 o

de fått. Ett handklavér spelar, man hör inle så noga hvar. Som i evig, sakta hvirfvel sugas paren rundt därinne i trängseln. Rockarna hoppa, flickornas hattar åka på sned öfver det lösa håret, kapporna slänga och spetsiga armbågar bryta fram bland breda axlar och smala skuldror. Fotternas trask går taktfast tungt i sand och jord och rykande damm. —

De båda unga från Röda Stugan ha hunnit ända hit. De stå bland de andra åskådarna med armarna om hvarandra och se på fran<;aisen, som tycks vara en enda, hopplös röra. Leden brytas och blandas med hvar-arulra, pojkar och flickor hoppa fram och tillbaka, stega sina spänstigaste och bräck-1'ullaste steg, nicka, niga och vifta med kraftiga näfvar utsökt elegant. Men leden skiljas åter isär och paren börja ursinnigt snurra rundt på samma fläck, så att dammet under deras kängor stiger i tjocka skyar. Sedan börjas åter samma invecklade manöver på nytt. En liten kraftig arbetare med styf hatt ner öfver näsan leder bataljen med hesakommandorop. Musiken tystnar. Börjar igen. Härföraren tar ett tag i byxorna för säkerhets skull, suger i sig ett halsbloss i hastigbeten och håller cigarretten med elegans ifrån sig, när han grabbar tag i flickan och börjar marschen. Rundt, rundt, två och två. Nu har klavéret fått upp en känd melodi, och ur djupet af den svettiga massan stiger i mörkret en sträf och flåsande sång till slagdängans toner.

Ett moln af damm hänger öfver hela planen och höjer sig långsamt upp mellan träden mot nattens ensamma skyar. —

De gå igen, de båda. De ha tröttnat se och vilja inte dansa. De längta efter mörkret och tystnaden och de längta än mer efter hvarandra, fastän de stå så tätt, att ingenting skiljer dem åt.

Rundtorn i backarna svärma människorna, ensamma eller par om par. Öfverall! på olika håll mellan träden hörs handklavér och glädjesorl och dansens tramp i takt.

Vägen går som ett blekt band genom mörkret; den rundar af och försvinner bakomsnåren. Nu äro rle inne bland träden, de båda, mellan mossiga stenblock, där inga sti gar finnas. Han vet nog hur de kommit dit, men hon tycks ingenting förstå. Det blir alldeles tyst omkring dem. Stegen höras inte under deras fötter i gräset. Blodet bultar och susar. Men flickan vaknar, känner faran och ser sig om förskräckt:

— Hvar ä vi? Hvar är vägen? Hon går fort, söker och drar honom med sig.

— Är du rädd, lillan? frågar han. Intet svar. — Är du rädd för mig? Hon tiger och söker. Gör ett litet lustigt flickhopp öfver diket och står på vägen.

— Jag vill inte, säger hon med bortvändt hufvud.

På afstånd dånar fram en sång emot dem. En skara ungdom tågar förbi i hastig marsch, arm i arm i breda led. Någon klubb på lördagsfest.

I mänskor, förglömmer eder gråt, fallera, och kommer och följer oss åt, fallera!

Se, fjärran vi gångaatt solskenet fånga,

ja, kommer och följer oss åt, falleral

De båda unga se efter sångarna, som lika hastigt försvinna igen.

Långt borta skymtar ett hvitt ljus mellan träden. De gå sakta dit. —

Han teg och hon teg. Hvad skulle de säga hvarandra nu efter detta? Allt var sagdt, när hon inte ville. Det började bli tomt och kallt mellan dem. Hon gick och lekte nervöst med sin lilla nakna hand. Böjde alla fingrarna så långt tillbaka, att det såg alldeles onaturligt ut. Så som endast en flickhand kan böjas.

— Hvad gör du?

Hon höll upp handen emot honom och visade sitt konststycke:

— Kan du göra så här?

Det var något helt annat hon ville säga, men hennes ord räckte inte till sådant. Han tog den märkvärdiga handen och kysste den: Ska aldrig göra så mer! Tror jag!

Hon stannade och såg på honom, undrande, nästan förskräckt. Han upprepade: Detär nästan säkert, att jag aldrig ska göra så mer! Tror du inte det?

Men det var som om hon först nu förslätt hvad som händt med dem, förstått hvad han velat och förstått att hon sagt nej. Ingen af dem visste hvad som nu egentligen borde sägas. Plötsligt började en stilla glädje brinna i hennes ögon.

— Äh! Dul sade hon, och det var skratt och jubel i hennes röst.

Hon vände sig bort och började gå igen och deras fötter voro lätta som luft. Hon tog hans hand och de dansade vägen fram mot ljuset, som silade ner mellan träden.

Hvad är det som lyser? En strålkastare?

—Inte! Ser du inte hvad det är?

Mellan träden öppnade sig en vid äng och öfver det stela gräset strömmade ljuset ner, hvitare än det hvitaste silfver. Hela luften lyste. Hvartenda strå, hvartenda blad på marken blänkte och glittrade, hvartenda sandkorn på vägen kastade en liten skugga.

8. — Ko dt.Rundt omkring reste sig böljande, svarta löf-massor mot himlen.

— Månen!

De stannade tvekande och förlägna, så stor och så nära syntes den skinande kam raten öfver träden. Månskenet gungade omkring dem, de vadade fram i hvitt ljus, de kände på ansikte och händer hur det kastade sig emot dem, de kände det bryta sig mot bröstet och svalla undan. Det förtrollade allting. Ingenting i världen såg ut på detta sätt. Man vågade knappast andas.

Häpna och tysta gingo de sakta framåt, klefvo med försiktiga steg öfver vägen, och deras långa skuggor hoppade efter dem med väldiga rörelser. Hon tryckte sig intill honom, blek, förskrämd.

En smalare väg förde inåt skogen. De följde den. Där låg ljuset i stora och små fläckar mellan darrande, krypande, slingrande skuggor. Långt bakom dem sjönk hand-klavérsmusiken så småningom ner i den stilla, susande tystnaden. En vind sjöng som en orgelton genom skogen. Öfverallt brötmånljuset fram i skälfvande knippen och lindrande slrålar; det fanns öfverallt, syntes öfverallt mellan trädens raka, sirligt tecknade stammar och virrvarr af grenar, barr, mossa och löf.

Här öppnade sig en liten glänta, fylld ända upp till kronornas toppar med flödande ljus. Fonden var svindlande djup af svart, buskar och stenar voro glänsande blanka kulisser, ett halfrasadt dike var ramp med tusen kalla, sofvande strån.

— Ser du teatern! sade han.

- Spelades det teater här förr i världen?

Vet inte! Men de kunde ha gjort det. De borde göra det nu. Plats på scen! ropade han och rösten stannade tvärt i allt det fuk tiga, hvita.

Nu ska de komma på höga klackar, med stela rockar, näpna värjor, stångpiskperuker och trekantiga hattar; med styfva kjolar af blommigt siden, pudradt hår under band och turban. Trippa, buga och le! Deklamera och kyssa pä hand! Klinga, ni spröda strängar; luta, valdthorn och flöjt, spel opp!— Men, lilla barn, hvad gör du?

Hon kysste sin hand, där han kysst henne förut.

— Koin! sade hon och så gingo de vidare bort.

En liten äng låg öde och ensam. Midt pa ängen dansade några unga par. Tysta, utan ett ord. Efter en stund hördes musiken; en mungiga spelade nästan ljudlöst. Det lät som ett sakta, sakta spinnande surr någonstans inne i buskarna.

— Kom, hör du! sade flickan och drog honom in i mörkret.

Natten kommer, blodet vaknar, vinden är stilla, hjärtat bultar och slår. Det hvita ljuset flyter undan, förbi dem, öfver deras hufvuden, under deras fötter. Skuggorna bli allt tätare, allt mörkare.

— Skynda dig! hviskade hon nästan för sig själf. Lilla barnet hade så brådtom! Men ingenting visste hon som väntade.

Allt var tyst och liksom dödt. Det fannsbara två människor i natt och silfverljus. Stundom i svartaste mörker, stundom i hvitaste, klaraste sken. Skuggorna gungade förbi, när skogen tog de unga. De gingo inga vägar längre. Inga stigar funnos, där de trängde sig fram. Mossiga stenar, ris och snår drefvo dem allt längre in. Höga träd och stammar konuno emot dem, samlade sig allt tätare omkring dem och höllo dem kvar i mörkret. Bakom dem, framför dem och omkring dem fanns ingenting annat än skog och natt under täta, svarta kronor. Flickan stan nade och såg på honom.

Han bredde ut sin rock på marken och de sjönko ner tillsammans utan att kunna säga ett ord. De hade funnit sin hvila, som de längtat efter hela tiden. Slingrande sig fast i hvarandras armar, bundo de sig hårdt tillsammans, hårdt, hårdt. De blefvo som rusiga af kyssar, yra och druckna af det unga, söta vin, de gåfvo hvarandra.

Allt emellan strök en susande vind fram öfver dem. Den var så högt uppe, att de ingenting hörde. Vinden drog vida underhimmelens stjärnor, men de båda unga lågo gömda djupt nere i mörkret på jorden.

De lefde knappast. Endast liipparna lefde med kyssarnas lif. Tunga kyssar, som droppade från mun till mun med brinnande hetsig ålrå efter något mer, något ofattbart, omöjligt. Han såg henne inte, men han kände hennes kinder bränna. Hennes hår lossnade och föll ner öfvel hans ansikte som en flod af konvalj och nattviol. Händerna famlade efter ständigt nya smekningar. Marken doftade af jord och gräs och unken mossa. Denna doft höll dem fångna, de liksom sjönko in i jorden, blefvo ett med den fuktiga, lefvande myllan.

1 timmar lågo de så, utan att veta af någon tid. Luften kändes allt varmare, tyngre, helare. Månen gick bort och de visste det inte. Natten försvann och de förstodo det inte. Men när de i morgonens första gråa aning af ljus åter började skymta hvarandras ögon, då voro de som i en annan värld, där allt omkring dem var grått,, oändligt fjärran och utan verklighet; allt utom deras kärlek. De grepos af ett förtvifladt begär efter annat,mer än kyssar, mer än smekningar. Hon var ntan vilja, utan eget lif och gaf efter för honom mer och mer. Till slut förstod han af hennes nya, helt annorlunda upprörda tystnad, af hennes tunga små rörelser liksom i sömnen, att hon själf hjälpte honom, att hon själf längtade efter detsamma som han.

Hon gaf sig utan att kunna annat. De hade lefvat sitt lif som i fångenskap till den stunden. Nu kom friheten. Det var en underhår belöning att få ge sig åt hvarandra.

När de sedan vaknade till sans, hade dagen redan börjat gry.

De letade sig ut ur skogen, darrande och frysande. De sökte efter vägen och när de funnit den, stannade de och sågo på hvarandra. Någonting hade händt med dem, någonting förfärligt. De visste ännu knappast hvad det var. Tröttheten hindrade dem att minnas riktigt klart och tydligt. De kände ännu inom sig nattens mörker och jordens våta doft och någonting annat underligt, som var värre än trötthet.Hastigt gingo de vägen till staden. De vågade inte röra hvarandra, knappt se på hvarandra mer. Hennes kappa satt snedt, hennes hår var i ryslig oordning under hatten.

— Del har mulnat, sade han. Båda sågo upp. Himlen var jämngrå som mörkt järn.

— Nej men! Det var ju månsken nyss! Hur har det hunnit bli mulet?

— Vet du hvad klockan är?

— Nej?

Han visade henne:

— Tre strax!

Är du tokig? Ha vi blifvit galna?

Hon började springa vägen fram, men stannade snart igen.

Jag ser väl ryslig ut?

— Ja.

De hjälptes åt att ordna hennes kläder oc.h hennes hår. Hon hade stora tårar i ögonen. Därpå började de gå igen. Fortare än förut. Ingen människa syntes i hela par ken. Vid den stora planen nära grindarna sågo de ändtligen ett annat par, som skyndadelien i sömnigt ocli vacklande, med rufsigt hår och kläderna i oordning.

När de hunnit ur parken på vägen vid Tingshuset, var det redan ganska ljust. Bakom dem låg mörkret öfver Haga. Dimmorna krälade tungt och tjurigt öfver Brunnsviken; längst bort vältrade töcknen in i mörkret och flöto samman med de gråa skyarna till en hotande massa af smutsigt svart. Det var natten, som långsamt rullade undan med alla hemliga, farliga gåtor.

Plötsligt gick hon tätt intill honom, lade hans arm kring sitt lif och började sakta jämra sig, medan de nästan sprungo. Det var som om den svarta massan där bakom jagat dem i vild flykt. Skogen växte och steg mot höjden, träden reste sig jättestora, skyhöga, tunga af natt och mörker. De sträckte ut sina grenar som knotiga, ludna armar, de böjde sig mumlande och grepo djupt ner mol jorden efter de små, små människobarnen, som sprungo därnere, tryckta till marken af morgongryningens kalla ångest.

Vattnet låg blankt och stilla, där dim-mornn dragits undan. Allt var tyst omkring dem, öde, öfvergifvet, sofvande en liflös sömn, medan morgonen steg allt högre i deri döda, töckniga dagern.

- Hvad ha vi gjort? mumlade flickan fört viflad.

Han såg hur hon led, men kunde ingenting säga. Ilan smekte henne tyst, nästan med vördnad.

— Hur ska del gå med oss? sade hon. Tänk om det skulle hända något? Om det

skulle bli något nu?

Han frös i hela kroppen. Det klarnade i minnet och han förstod det hela.

Vi få ta det som det blir och stå för

hvad vi gjort.

— Nej, nej, det är omöjligt! .Tag kan inte! Inte det!

Han visste ingenting att svara. —

Stalimästaregården sof i lugn dvala. En häst stampade i stallet. Vattnet kluckade och suckade under bryggan, där alla roddbåtarna samlat sig under natten, våta af dimma. Denförsta morgonvinden prasslade genom löfven, valsade ner på marken som en flicka, tyst på tå, stannade midt på gården i stilla undran, liksom förlägen att ha kommit för tidigt och stört. Men det gamla värdshuset sof lika tryggt och drömde sina hundraåriga drömmar om mat och käglor och glada fester. Det blef kallt som i en källare, när de gingo genom allén.

Röda Stugan var tom och sof med igenbommade fönster. Allt sof utom de båda unga, som sprungo hemåt för att gömma sig undan det onda de gjort.

livar fanns nu Rellmans granna schäs, som på kvällen rullat ut genom tullen till lördagsnattens glädje? Här kom

den tillbaka med trötta hästar och sofvande körsven, vissna blommor och löf och sjunkna, tonlösa strängar på fiolerna. I söndagens tidigaste morgon kom den förr med sorglösa hjältar och nymfer sofvande på vagnsbottnen, med tomma korgar, och spruckna flaskor; slutadl kalas I Inga minnen, inga drömmar, nya fester hvarje kväll! O lif, lif! vore du blott som idiktens världar, utan räfst och utan hvardags mödans tunga ansvar!

På Roslagsgatan gick en renhållningskarl. Ilans kvast tycktes höras en hel mil, så ekade den mellan husen. På hennes gata saktade de farten, vid hennes port stannade de.

Och nu kunde de inte skiljas. Porten var öppen, farstun innanför var tom. Hon blef kvar, som ville hon inte släppa honoin. Hon tog hans händer famlande:

— Är det rätt gjord t, det här?

— Nej, svarade han med ett trist leende. Het är galet, tokigt, vansinnigt.

Hon lutade sig fram emot honom:

- Usch! Jag tycker jag ville slå dig!

Och hon smålog nervöst och kämpade med gråten.

Det tror jag inte du vill, sade han.

— Kom!

Hon drog honom in i farstun, stängde till porten och kröp sedan in i hans famn.Hon grät tyst. Hela hennes kropp skakade och darrade.

— Hvad som än må hända, sade han, hur det än må gå, så måste du tro på mig och lita på mig. Vill du inte det? Kan du inte?

Då låg hon så slilla i hans famn och sag på honom med sina goda, trofasta ögon: Jag tror dig! Men det är så otäckt i alla fall!

Jag tror dig! Länge hörde han de orden, när han gick ensam genom staden hem. Hela himlen var igenbommad med grått, husen stängde de lomma galorna som isiga fängelsemurar. Stenläggningen började svartna af regn. kallt droppande höstregn.

Slut med sommaren! I denna kalla morgongryning växte något, som var värre än höst, kallare än vinter och snö.Hon är en liten enkel tös, en helt vanlig flicka som alla andra. Det finns lusen och liotusen sådana som hon, obemärkta och glömda: man saknar dem först, när de en gång inte finnas just där man är van att ständigt träffa dem. Det finns tiotusen likadana små arbetareflickor, som lefva i samma släp och slit i tusentals fabriker rundt om i landet; tiotusende lika lillgamla, lika utarmade af arbete, lika gråbleka i hyn, lika hårda i näfvarna af yrkets invanda handgrepp. Men alla ha inte hennes säkra, klara ögon. alla ha inte hennes lugna, trofasta småleende — inte alla, inte många.

Hon är så liten och färglös, att man kan gä förbi henne utan att ha en aning om, att man har gått förbi någonting. Det lilla flickebarnet vandrar så sträfsaint fram ge-nom hvardagslifvet; under hennes fräna ord gömmas bleka jungfrudrömmar och barna-tankar om den vida världens under. Hon lefver så undangömd, att man inte märker henne, förrän man fått henne i hand och sett hennes trumpna, gråbleka ansikte lysa upp af glädje. Långt, långt därinne bakom de klara ögonen lyser det, djupt, djupt därinne bakom läpparnas leende lyser det. Det är så långt borta. — Man famlar i mörkret och söker en människosjäl och plötsligt ser man hur den skymtar fram i ett par tungsinta, lugna ögon, man känner den, anar den i ett par mjuka läppars kyssar; blyga, skygga kyssar! Man visste det inte, trodde det inte tänk, att det fanns sådana rikedomar gömda i det färglösa, gråa djupet! En hel blommande och doftande människosjäl sannerligen en sällsam öfverraskning 1 —

Han stannade på gatan och såg sig omkring, liksom vaknande upp ur vackra drömmar. Att hon inte kom?

Det duggregnade kallt snöslask, som plaskade under fotterna. Det hade regnat såen hel vecka natt och dag, och

dagen hade varit mörk, en kort skymning mellan nätterna. Hvarför kom hon inte? Han fortsatte sakta framåt för att möta henne, när hon gick från verkstan. Hon hade varit klen en lång tid, gått till doktorn för några dagar sedan och fått order att komma tillbaka med upphost-ningen i en kopp. Det kan väl inte vara något farligt? —

Han traskade vidare i smörjan, llon kommer nog. Inte hindrar vädret henne, när hon lofvat komma.

För några månader sedan gingo de samma gator. Då var det sommar. Var verkligen detta samma gata? Luften dallrade af jublande solljus, men under de blommande lindarna gledo svala skuggor fram och åter, medan lätta vindar spelade mellan grenar och löf. — Var det samma gator och voro vi desamma? Matkorgar i det gröna hvarenda solig hvilodag, dans oni kvällarna och hemfärd om nätterna tillsammans, ljufligt trötta och brännande heta.

Men höstens gråa spöken hade kommittassande in genom Roslagstull en isigt gråkall söndagsmorgon; bleka, glåmiga spöken, ånger, rädsla för följderna, ansvar. De nådde oss inte, de halkade bort igen, men i deras spår kommo smygande andra otygsandar, blekare gråmän från det jäsande mörkret af regnskyar och tunga dimmor öfver Haga. I)e få gå bort igen, förstås. Hostan, febern och det andra sattyget. Sådant behöfs inte alls.

Nu silade det oafvändt ner; segt vatten och våt snö. I lyktskenet glittrade regnet som lysande, rykande töcken, men mellan de ljusa fläckarna var ett svart, kompakt mörker, fylldt af lefvande, evigt rinnande väta. Öfver husen såg man dunkelt något smutsbrunt och svartgrått — det var himlens skyar, som tycktes släpa med sig ner mellan hustaken hela höstens, hela rymdens hopplösa, tröstlösa, jämmerliga armod. De uttrampade skorna kändes som formlösa trasor i gatans rinnande snösmuts; strumporna klibbade fast och gjorde fotterna isigt tunga och våta öfver

3. — Koch,fotknölarna. Det var som att vada i fattig dom och ynklighet.

Längs trottoarerna stodo karlar med spett och spadar; de skrapade och makade i den bruna sörjan, där stora, flabbiga snöflingor blinkade till och bubblade bort. Han stannade och stirrade på karlarna. Såg bara deras ryggar, böjda liksom i förbittring öfver spetten och spadarna. Plötsligt spottade han ur sig en besk svordom — att hon inte kommer! Hvad har händt?

Ja, hvad kan egentligen hända en sådan där liten flicka? När hon slutat på verkstan, går hon hem. Ingen tar bort henne. Knod-darna se henne inte och busarna klarar hon af med någon enkel, längesedan inlärd glosa. På verkstan kan väl inte hända henne något? Inte numera, sedan yrkesinspektören blifvit uppfunnen. Men det är väl bara i tidningarna, förstås. I verkliga lifvet finns det nog inte sådana. —

Han arbetade upp sin bitterhet, frossade i fattigmans småsinta, ömkliga hån, tills han spottade ut alltsammans i hop med någrafula ord. Började sedan fundera på ny kula igen.

Hvad kan hända henne, som bara är ett nummer på en bricka? Ett själfuppoffrande, olroligt arbetsamt litet nummer i hela den själfuppoffrande, arbetande massan. Hon är mycket omtyckt af verkarn. Hon får tjuguåtta öre i timmen. Hon kan komma upp till tjugu nio öre om ett eller ett par år, men det beror på om hon fortfarande kan stå i gunst hos sina förmän; stå i gunst utan att gå för långt till mötes, förstås; och högre i sam hällel kan hon aldrig komma. När hon dör, kallas hon som alla andra in för Vår Herres stora räfst- och rättareting. Då ser Domaren i sina böcker, att hon bara varit ett litet arbetsnummer med tjugunio öre i timmen. Han kan väl inte slösa bort värst mycken tid på att rannsaka så små hjärtan och njurar. Så glider hon in i det eviga landet, utan att någon tar reda på, hur det egentligen gått till. —

Han böjer af i tankarna för Vår Herre. Där vet man ingenting, österländska sötordpå den ena sidan — litterära glåpord på den andra — bäst att inte ge sig in i det grälet.

Hvar tusan håller flickan hus? Hvad kan ha händt?

Ja, det är just det! Hvad kan hända en sådan liten gråblek och färglös kvinna med okända begär och aldrig hörda drömmar? För henne är ju hela lifvet så oändligt smått. Allt som sker är så litet och obetydligt. De stora, granna kvinnorna lefva ett helt annat stort och grant och händelserikt lif. Men hon — hur lefver hon?

Innan natten ännu slutat, kommer hon in på den mörka, smutsiga verkstan. Tänk bara, om verkarn försofvit sig en morgon? Det är ju ingenting af betydelse, men det behöfver inte vara något annat. Då får värmeledningen stå stängd i lås, tills han vaknat och kommit dit. Kölden kan vara grym därinne. Allt verktyg, allt uppstaplad! arbete är kallt som is på bordel, och hän derna bli röda, fingrarna bli styfva. Sådant, är i hennes lif en stor händelse, som hon minns.Sen blir det hett i en fart, hett soin i helvetet, en torr, tung och bitter hetta. Det luktar papper och klister och olja öfverallt, torrt papper, fuktigt papper, limmadt papper, färskt papper och trycksvärta. Maskiner dunka med doft buller någonstans i huset, golfvet darrar, fönsterna skaka. Dammet hvirflar omkring och blir liksom glödande, det bränner på tungan, sticker i strupen och nyper i lungorna. Verkarn skriker. Alla vänta på hennes arbete, hennes beniga, hårda små händers verk. Direktören kommer som en hal olja mellan kuggarna och hjulen: låt dem arbeta på öfvertid! — Men öfvertiden blir förfärlig efter en hel dags arbete. Och just då händer det kanske, att några gummor komma in och sopa verkstan. Något märkvärdigare behöfver det inte bli, hvardagshändelser bara — dammet jagas upp igen, skyarna mångdubblas och sedan traska gummorna vidare till nästa afdelning för att göra rent. Det har händt en stor händelse igen; men det. var ju ingen skrällande dramatisk konflikt, så att det var ingen som märkte något.— Nu öppna flickorna kanske ett fönster, del är torrt att andas bara damm. Rå och frän stiger kylan upp ur ljusgårdens botten, från soptunnorna och affallshögarna. Luften pressar sig in genom dammet och den tjocka hettan, som liksom fyller hvarje mun med varm aska. Efter en stund kittlar någon med hårda, iskalla fingrar i flickornas rygg, det är kylan, som kurtiserar rakt på sak. — Sådant minns man. Sådant berättar tösen, när man frågar, hur hon haft det under arbetet. Allt är så där smått. För henne är hvardagslifvet bara damm och hetta och giftig luft med slank af maskiner och smuts och tunga pappersmassor från golf till tak. Dammet är värst. Det stiger i tjocka moln, tränger in i näsan, kittlar i svalget, torkar gommen hård, kryper genom halsen, smyger genom strupen, genom lungorna. Man hostar upp det och det rifver med sig något annat besvärligt, som man spottar ut eller sväljer ner igen. En liten knotig hand håller en solkig näsduk, nu finns en röd fläck på näsduken, men visa inte blodet, flicka! Gömdet noga, vik in det väl och stoppa ner näsduken igen. — Man ser det nog. Det går en liten rysning mellan alla unga, späda bröst, som lutas öfver borden, en hviskning mellan alla rufsiga flickhufvuden: Hon hostar blod! llvem var det? — Maria, jaså, hon har haft det förut. — Hildur ser på henne, Ellen nickar så allvarligt åt henne, Gertrud kisar under lugg: jaså, nu igen! — Efter en tid går en lista genom verkstan, man tecknar tjugufemöringar, vännerna på afdelningen ge ända till en krona och kontoret, som är firman, skrifver flott en femma. Det är till krans åt flickan och till hjälp åt Marias eller Ellens eller Hildurs eller Gertruds föräldrar.

Sådant är en mycket stor händelse, ty så smått är för öfrigt allt som händer. Så litet, obetydligt och ynkligt. Det är absolut ingenting. När dagen är all, har man inga minnen att lefva på, att drömma om. Man har bara en utarbetad, värkande, mager liten kropp, som man måste lägga så fort som möjligt, för att få den litet uppmjukad till nästa dag. Det är hela hvardagslifvet.Så lefver hon och så lefva tusen och tiotusen andra små gråbleka och färglösa kvinnor i tusen fabriker och verkstäder rundt om i landet. Men det är inte många af dern, soin komma upp till tjugunio öre i timmen. —

Nu höll han på att gå förbi henne! Där kom hon lika späd och blek som han sett henne alla andra kvällar. Inte alldeles likadan? Ögonen glänste så onaturligt stora och feberblanka.

— Du dröjde länge? Hur är del?

— Ingenting.

Han tog henne under armen och han kände, att det hade händt något. Han visste det.

— Hvad är det?

— Äh. Tråkigt.

Nu visste han hvad det var. Men det dröjde en lång stund innan han frågade:

— Hvad sa doktorn?

— Jag får inte arbeta.Man får inte arbeta, när sådant kommer på, förstås.

— Är det lungsot?

— Ja.

— Lungsot?

— Det sa han inte, men jag fick en lapp. Jag ska resa.

— Får jag se!

— Här?

— Ja visst!

De stannade under en lykta. Regnet silade ner öfver dem lika tyst och smutsigt som förut under hela veckan. — »Fröken Ellen Sofia Andersson, Bergslagsgatan lliv, lider af Tuberculosis pulmonum och rekommenderas till Sanatorievård genom —.»

Lappen veks omsorgsfullt ihop igen och gömdes noga.

— Än din plats då?

— Verkarn lofvade, att jag skulle få komma tillbaka sedan.

— Nå då sål

De gingo vidare ann i arm. Det var åler tyst emellan dem. De som äga hvar-andra, kunna utan ord säga allt. Men när tystnaden blef för grym, sade hon:

— Vi satt och grinade allihop vid mitt bord hela eftermiddagen.

— Det har jag inte bedt att få veta.

— I morgon bjuder jag hela gänget på kaffe under frukosten innan jag far.

— .Ta visst.

— Vi brukar det.

— Ja visst.

— 1 förrgår fick Berta resa. Tänk nu, i värsta brådskan! Anna har legat där i öfver två månar. Hon blir nog glad, när hon får träffa mig där. Lisa ligger på sanatorium hvarje sommar, när vi har minst att göra.

Om sommaren! Då solljuset är så gyllene grant, då himlens skyar lysa så hvita och ängarna blomma mellan hagarna och skogarna! — Ett sådant sanatorium är alltså ett slags badort, där de fattiga få vård och hvila gratis. Inte för deras egen skull, utan för att sjukdomen ska kunna rationellt bekämpas, måste man unna de sjuka mat och kläder och husrum utan arbete. Och manmåste unna de rika att få spara in på omkostnaderna för arbetsplatserna. De människo-spillror, som föras ut därifrån, de läggas på de allmänna salarna i samhällets sjukhus. Det är af vikt, att sådana finnas, ty det är af största vikt, att de rikas kapitalkonton få feta siffror på sidan kredit.

— När kommer du igen?

— Vet inte. Till våren kanske. Det är bara lite, lite grand i ena tungspetsen, så jag blir snart alldeles bra, sa doktorn.

— Våren 1

— Jag har haft det länge, ett år kanske eller mer, sa doktorn, fast jag inte visste något. Jag trodde det var lite feber bara. —

Våren! Kom, du fagra, lysande vår! Kom snart, snart!

Där gingo de båda unga bort tillsammans, tätt tillsammans. De gräto inte, de talade inte ett, enda kärlekens ord, men de darrade båda af bitter lust att smeka och gråta. Regnet strömmade. Ner öfver hustaken hängde nattens smutsiga skyar. Hela denohyggliga höstens hopplösa, tröstlösa, jämmerliga armod var öfver dem och rundt omkring dem. Men de båda människobarnen! de drömde redan om våren.En pojke går i sällskap med en flicka och han är hennes vän, hennes älskade, hennes lifs hela mening, när de äro ensamma och ingen ser dem, när de sitta i mörkret och kyssas utan ord, utan tanke på annat än kyssarnas lustiga gåtor.

Men när de äro bland människor, få de låtsas som om de råkat hvarandra af en händelse. De äro inte gifta, inte förlofvade, ha alls ingen rätt att vara tillsammans så där; de äro inte mer för hvarandra än hvarje annan. Fast man ser dem båda dagligen under långa tider, måste man låtsas som om man ingenting sett. Självfva försöka de allvarligen se ut som om endast en tillfällighet fört dem samma gator och samma vägar. De äro bekanta. De gå i sällskap.

Sedan kommer kanske förlofningen.Blanka ringar, lyckönskningar och öfver-raskade miner för syns skull. Men det bästa är borta. Sagans dager bleknar öfver stigarna. De älskandes vackra leende fryser öfver läpparna.

Eller kanske kommer man inte så långt. Man tröttnar, och en vacker dag går man där ensam igen på de gamla kända gatorna och väntar ingenting. Den andra går med nya vänner och man känner ingen saknad. Gå du!

Hur ska det bli för oss, mitt jungfrubarn? Du kan inte ta och släppa. Aldrig skiljas. Vi få smyga mellan människorna med vår lycka, bo och lefva bortom världen, bortom lifvet, djupt inne i sagorna, i solskimret öfver evighetens vidder.

Du tänker inte på sådant, du, det eer jag nog. Du förstår, att du inte behöfver undra mer. Du hör inte lifvet till. —

Man har en liten ljuflig kvinna. Hon kommer som glädjen, man vet inte hur. Man har henne i sina armar, i sitt skydd och värn.Hon är så fin och lustig. Man kysser henne, kan omöjligt låta bli, och hon spelar med läpparna som barn, när de få något godt.

Det är mannen och kvinnan. Himlen är nära dem, jorden djupt under dem och den kära solens ljus är öfverallt omkring dem. De hårda stengatorna blomma under deras fötter, då de gå tillsammans bland människorna och låtsas vara blyga främlingar för hvarandra — medan ögonen lysa af glädje åt deras egen, stora hemlighet.

Men allt sådant försvinner. Det går som glädjen, man vet inte hur. Man tror, att man har henne och smeker i tomma luften och ser inte längre hennes goda, klara ögon. Hon går bort på vägar, som man inte känner. Och när man ser henne igen, är hon redan långt, långt borta. Hur gled hon undan, då man höll så fast? Hur ska hon reda sig ensam i allvar och pina på vägen till de stora ödelanden? Hon behöfver skydd och värn, hon behöfver ömhet och smek — men hon är ensam och hon går bort och hennes väg för henne nedåt, ner i okända, ohyggliga djup.Lilla barnet går i töckengråa dalar, dödens skuggor skymta redan under hennes fötter. —

Så ser jag dig. Du går som i tankar,

din kjol fladdrar om dina ifriga steg, ty nu har du brådtom igen. Jag ser din tarfliga, tunna kappa, som du arbetat dig till med tjuguåtta öre i timmen, jag ser din enkla, blåa hatt, som du köpte en middagsrast i den lilla butiken vid bakgatan; den där hatten, som kostade nästan en half veckas aflöning. Under hatten ser jag ditt ansikte. Du är så blek, dina ögon brinna så stora — det är febern, det är döden. Du går bort från mig, du! Men ofta vänder du dig om och jag ser, hur du älskar allt, som du måste lämna. Du nickar långsamt, tungsint, tyst. Du säger sakta, din röst når mig genom mörka skuggor: det här förstår inte du, det här är min väg, min egen väg. —

Jag ser hur svårt det är för dig att säga

detta. Du ville nog vända om, du söker en annan väg, min Gud, hur ifrigt. du försöker leta dig tillbaka till lifvet igen! Men in imörkret måste du, ner i djupet till det som väntar. Du fryser i din lilla kappa och din kjol fladdrar om dina hastiga steg. Da minns jag hur du sprang en söndagsmorgon, när vi hade skogen och hela natten i hälarna på oss. Då hade du den här febern, men vi visste del. inte. Du hade haft den länge, den släpper dig aldrig mer. Du försvinner ju! Hvem ska skydda dig därborta, flicka?

Den unge mannen började andas tungt och hest där han gick och funderade.

Hur ska jag kunna tala om detta för dem? tänkte han. Hon har ju far och mor, lillan. De måste få veta, att deras tös är på väg mot döden med lika lillgammal brådska som när barnet sprang mellan skolan och det fattiga hemmet, för att sedan börja gå den långa hopplösa vägen mellan verkstan och liggsoffan i köket. Nu ligger hon på sanatoriet och vet att hon ska dö, fastän hon ingenting säger. Far och mor gå här

4. — Koch.hemma med allt sitt. De tro, att hon ska dö, fastän ingen säger något.

Hur ska man kunna bryta denna tystnad? Far och mor ha sitt. Tungt arbete dagen lång, många barn, som måste ha allt hvad barn behöfva af föräldrar. En främling har svårt att säga något. Måste man inte först förklara, hvad man har med dem att göra? Måste man inte först säga det, som är svårast atl säga i ord — hvad man har med deras barn att göra?

Men flickan är miltals från hemmet. Hon lägger sig till rätta i sjukhusets säng att dö utan ett ord om sin hemska längtan. Ty hon vet hur svårt man har i ett fattigt hem. Barnet har ett mod, som är ohyggligt. Hon är hvit i ansiktet af förfäran, för att hon ska ligga och dö så okänd bland många främlingar, kanske bakom den där skärmen hon sett? Eller kanske blir hon buren in i ett annat rum, där man får vara ensam? Hon viker inte undan i alla fall. Hon biter sönder sin gråt och sin ångest och sin länglan. Hennes magra händer smeka i luften, när hon hviskar: hälsa alla! —

Han måste gå till föräldrarna och bryta den lunga tystnad, i hvilken de gömma sina tankar. Han kommer med hälsningar från barnet, böner, som han endast anat: Ellen vill dö här hemma hos er.

? . *• i

Arbetarekvarteren i stadens utkanter likna fattigdomens fästningar. Gråa, smutsiga, tomma gator utan luft mellan gråa, smutsiga stenmassor. Det gråa är inte grå färg, det är fattigdom. Smutsen är fattigdom och inte smuts. Käringarnas prat utan för magasinsdörren är bottenlös fattigdom. Fläsket osar i trapporna, köksdörrarna stå pä glänt och därinnanför stå små skitiga och såriga ungar, som kika genom dörrspringorna och säga fula ord till hvarandra tvärs öfver farstun. Högst uppe under taket någonstans i den gråa stenmassan bor en bergsprängare i ett litet rum och ett ännu mindre kök, som är så fullt af matos och imma, att man knapptscr hustrun vid spisen. Två bleka barn sitta i en träsoffa och leka med en svart kortlek.

Vid köksbordet sitter den unge mannen under en liten lampa på väggen. Ljuset är gulgrått i imman. Genom fönstret, så långt ål sidorna inan kan se och så långt ner man kan se, skymtar samma glåmiga fattigdom i husen midt emot. Men högst däruppe ser man himlen. Det är kväll. Öfver takens svarta skuggor lysa och tindra små stjärnor. De synas långt borta, men de synas!

Köksdörren står på glänt, inte för att släppa in luft, som inte finns i farstun, ulan för att släppa ut matos. Nu höras tunga stöflar dåna med klackjärn djupt nere i trapphusets afgrund. Dånet stiger uppåt. Det är bergsprängaren, som kommer hem från dagens arbete. Slägga, spett och dynamit sofver i ett skjul i något berg, där en grund ska läggas. Arbetaren är hennna nu. Han står som ett litet grått berg midt i matos och imma. Han är grå af stendamm, grundvatten, lera och dynamitrök. Allt är härdioch tungt från slokhatten öfver hökögonen till de slitna, grofva klackjärnsstöflarna. Ingen säger något. Ingen hälsar. Han är hemma.

Nu ska han klä af sig i köket. Byta allting, ty han är genomblöt af arbetets svett. Han ska tvätta sig, klä om sig, äta och gå igen. Ty på kvällen börjar hans andra lif. Det lif, som lefves för framtiden på Folkets Hus, på sjukkassan, på kooperativa föreningen, på nykterhetsföreningen, på alla dessa möten, som sträfva genom fattigdom mot framtiden. Där är också bergsprängarens plats i ledet och dit ska han gå äfven i kväll.

Men först måste det sägas, det där, som ska pina honom som ett piskrapp, först måste det hända något, som ska trycka ner honom ändå djupare i elände. Han och hans hustru måste få veta, att deras Ellen vill ligga i soffan hemma, när hon ska dö, och hon vill ha far och mor hos sig. Ty hon är ung och rädd, fastän modet inte synes svika. —

Hustrun ställer med maten, arbetarenstår orörlig och ser misstänksamt på den unge mannen. Han misstänker inte honom, men han vädrar nya olyckor. Han känner sådant. Den unge mannen tiger och ser på honom. De svartgråa, slitna kläderna, det gulgråa, slitna ansiktet, de horstiga, hängande mustascherna och de små, hvassa ögonen — allt lösgör sig liksom ur sitt fasta sammanhang, han liknar inte längre ett berg, han liknar en människa, som lider grymt.

Nu är det sagdt. Nu vet man, att Ellen är sämre. Om hon kunde få komma hem, så blef hon kanske bättre, för det har man sett förr.

Barnen sluta leka, hustrun slutar ställa med spisens slamrande ringar; arbetaren sträcker afvärjande ut sina trötta händer: Hur skulle en kunna det? Hvar skulle hon ligga? Ska en inte tro, att hon far bättre på sjukhuset, än hon skulle göra här?

— Jag vet så väl, att hon vill dö hemma,säger modern och hennes stora, goda ansikte blir vått af gråt.

— Dö? Inte är det fråga om dö'n, inte! Hvem har talt om det? Du tar då till! Men hur ska du kunna med att sköta henne ensam? Ellen måste lyftas i sängen till allting, så dålig som hon är. Och så hostan om nätterna. Hur ska en kunna sofva? Och hur ska en orka arbeta om dagarna, när en inte får sofva om nätterna? Och småbarn till! Du vet hvad doktorn sa, hörde du inte hvad doktorn sa, du måtte inte förstå hvad man säger, hur kan du tänka dig det? Det är farligt för barna med smittan, sa han. En står inte till svars för'et. En sträfver inte me't. Det blir för mycket. Aldrig i lifvet sträfver en me't.

När detta är sagdt, har han ingenting mer att säga. Det var sakskäl alltihop, och han är van att debattera. Ändå vet han lika väl som någon, att inte ett ord af hvad han sagt hörde till den egentliga frågan. Ty det gällde kärleken, Ellens kärlek hem, fars och mors kärlek till barnet med stora feberögonoch silkeslent, gyllene hår. Del gällde allt det där, som ligger utanför sakskäl och debatt, som ligger utanför fattigdomen, det gällde deras flicka, hemmets flicka, som trippade så ifrigl med sina trötta fötter rakt in i svarta allvaret.

Jag vet, att Ellen vill hem för att dö, säger modern, som ingenting hört af sak skälen. Jag såg henne en morgon här inne i köket.

— Du pratar! säger fadern och barnen höra med vidöppen undran allt detta spän nande intressanta. Hur skulle du kunna se henne här, när du vet, att hon legat där borta hela tiden? Det är väl inte möjligt helt enkelt?

Men hans gråa ansikte bleknar och blir hvitt, hvitt, hvitare än hvitt.

Jag somna till en morgon, när du hade gått. Och när jag sen kom ut i köket, stod Ellen där. Jag såg henne. Hon stod vid byrån och lutade sig fram emot mig. Hon ska få komma hem!

Bergsprängaren lade af sig hatten isoffan. Han drog en trasa ur fickan och torkade sin kala hjässa.

— Hon s k a få komma hem, sade han. Visst ska hon hem! En borde aldrig ha släppt henne från sig!Ingen brydde sig om att fråga, hvad den unge mannen hade med deras att göra. Han hörde ihop med dem. Det syntes lika enkelt och solklart som att han hörde ihop med Ellen.

Det var kallt i rummet, där den sjuka flickan låg och arbetade med döden. Fönstret stod öppet som det måste göra, och dörren var stängd till köket. Han satt i gungstolen vid soffan, där hon låg i dvala, nästan utan medvetande tycktes det. En liten blå fläck af himlen syntes öfver taken midt emot. Fönstret ryckte i hakarna, när vinden strök förbi och fyllde gardinerna, så att de liknade bukiga små segel. Därutifrån kom en stark doft af vår och rentvättade gator. Middagssolen dalade och bleknade bort. Förmiddagens glada ljus gick sakta öfver till kyligt allvar.Nu förstod han, hur djupt hon hade längtat. Allt härinne var rent. Här fanns del finaste hon visste, ända sedan hon lekte här inne som barn och måste akta sig, att ingenting gick sönder. Rummets kärfva, fattiga allvar hade varit det bästa i hennes lif. Det hade fyllt hennes själ med barnets blyga renhet.

Och så fick hon veta, att hon skulle hem; att hon inte längre behöfde vara så ensam och modig i ångestens timme, att hon fick bli barnet igen hos far och mor, att hon fick ligga i den bästa soffan, som fanns i hemmet, vara i det

fina rummet, när det högtidliga och svåra skulle hända med henne.

Nu var hon färdig. Hon hade ordnat alla sina angelägenheter. De små kassor, hon förvaltat åt kamraterna på verkstan och i nykterhetsföreningen, voro öfverlämnade till nästa kassör. Hon hade styrt om, att hennes kläder blifvit noga undanlagda för att desinfi-cieras sedan. Utan att hon sagt något, visste man, att de skulle användas åt småsyskonen sedan. Allt skulle finnas på sin rätta plats,när denna lilla strid var slut. Det var hela sitt lif, hon lämnade ifrån sig ined hvarje småsak; hon lade det åt sidan med strängaste noggrannhet, fin och kysk i sin jungfrusjäl.

Alla bref, han skrifvit till henne, medan hon låg på sjukhuset, hade hon gifvit honom lillbaka. I sådana bref finnas ord om kärlek mellan man och kvinna, ord som inte kunna länkas, när barnet kommit hem.

Jag hade lagt undan de bästa. Jag läste dem, när jag längtade efter dig.

— Hvilka tyckte du bäst om?

Hon blef så röd, så röd. Hon teg.

Hvilka läste du mest? Säg? — Du?

Du skref om det ibland.

Och det läste du om igen? Ofta?

— Ja.

Lillan var så blyg och förlägen, ertappad midt inne i hemligheten. Att tala om kärleken var för henne det svåraste af allt. I den lefde hon som barnen i sagans förtrollade trädgård. Hon var så rädd att säga ordet, del förbjudna ordet. Hon tänkte det blott,och i tankarna blef det en gyllene nyckel till härlighetens land, där allt stod i soiig blom omkring henne. Men om det skulle försvinna? Om det skulle bli hvardag igen? Och grå mylla bara? Och vissna löf? — Så går det ju, när barnen säga förbjudna ord. Det djupast gömda i hennes själ var d e t, allt det vackra, som måste blomma i hemlighet. —

Och nu voro brefven lagda tillsammans, noggrant ordnade, gömda hos honom. Stunden nalkades och hon var färdig.

Solen var borta därute, skuggorna mörknade och kallnade, himlen blef tung och grå. Vinden rördes inte längre genom fönstret. I husen midt öfver gatan tändes lamporna här och där. Skymningen började falla, sorgen kom. Tungsint som en stilla sång, buren af enkla, döende toner.

Hon sof. Medan dagen alltmer bleknade bort. därute, medan skymningen sjönk allt djupare och tätare. Hennes andedrag blefvohesa och skrofliga, allt hårdare måste hon arbeta för att kunna andas. Sömnen var del hon längtat efter, önskat sig, talat om så länge hon ännu kunde tala. Att få sofva! Slippa känna de sista plågorna 1 — iMen inte bara det. Att få sofva för att liksom slippa vara med, när det skulle hända, som nu måste ske — del var hennes innersta önskan. Att inte behöfva veta, när hjärtat stannade, att få glida borl i sömnen — det var hennes hemligaste längtan. Ungdom, ungdom, hur svag är inte den styrka, du visar världen! Hon var ju endast en litén kvinna, ett barn, som ingenting visste.

Han mindes en händelse för många är sedan. En hvardag, en helt vanlig eftermiddag, blef en hund öfverkörd på gatan. Några människor samlade sig för att se på, när djuret dog. Alla stodo tysta. Det blef en lång, pinsam väntan. Ingen ville la i hunden, som var söndertrasad och blodig. Han skällde inte, tjöt inte, men flämtade så tungt, att ljudet tycktes fylla hela gatan, det steg upp ur marken och stenarna. Då kom en gammal,gammal arbetare fram. Han hade en stor slägga. Vi sågo honom på långt håll och gåfvo plats, ty vi visste hvad som skulle göras. Han lyfte släggan med slängande armar, taktfast, ett, två — och krossade hundens hufvud.

Han var barmhärtigheten. Det fanns intet annat förbarmande. Men de döende ögonen sågo släggan komma! Och vi andra, vi hörde dunsen, när slaget föll; vi kände döden och anade det förfärliga.

Ellen, kunde denna barmhärtighet ske dig nu, medan du sofver!

Detta var den nakna plågan, utan möjlighet att undkomma.

En vänlig, främmande kvinna hade på religionens vackra bildspråk sagt henne hem lighetsfulla ord om evig hvila i evig frid. Något hade det lindrat hennes ångest. Morfinen hade minskat smärtorna. Men nu hjälpte ingenting af detta längre. Nu låg hennes pina naken. Religionens mysteriumkunde hon inte iängre förnimma, ty det var som om örat till yttervärlden bommats igen. Morfin och kloral — skröpliga visdom! Som vatten försvann det utan verkan. Hon var ensam, instängd i sitt innersta tillsammans med Dödmannen och måste reda sig ensam med honom.

Om det finge ske nu, medan min kära sofver! Nu är stunden inne. Tiden går inte längre framåt, den stupar rätt ner och vi glida ner i djupet tillsammans, medan skymningen flyter ihop omkring oss som tunga vatten, sjunkande, mörka vågor. —

Men då såg han hennes händer. Fingrarna plockade meningslöst med näsduken. — Hon sofver ju inte? — Han böjde sig fram för att kunna se hennes ansikte i mörkret — hon låg och spelade med tungan för att försöka blöta de febersprängda läpparna. Han förstod, att hon inte sofvit, att hon legat vaken hela tiden och väntat på detsamma som han.

— Sofver du inte?Hon vred hufvudet åt sidan utan att öppna ögonen. Det var ett hopplöst nej.

Han satte sig på sängkanten och böjde sig öfver henne. Han såg hvad en människa är gjord af. Läder till hud, ben till stomme. Den kind, han smekte förr, var mjuk och len i hullet. Lefvande var hela hennes kropp, så som endast en älskande, ung kvinna kan kännas lefvande. Och så var det till slut inte annat än sträft läder öfver en hop organ. Här låg råämnet. En utpinad, utmärglad liten barnakropp med sammandragna ben, tunna armar, som liksom gnisslade i lederna, då de rördes; ett gulnadt, skrynkligt litet gumansikte, torrt och feberbrändt; det var allt.

Plötsligt märkte han, att hon såg på honom. Men det var inte hennes blick. Det var ett par stickande hårda, nyfikna ögon, som mötte hans och borrade sig fast i honom. En frysning gick genom hela hans kropp, han ville resa sig upp och springa, men höll fast och grep med händerna hårdare i sängen för att inte falla. — Hvem är det som ligger

5. — Kodi.där? Hvem är det, som ser på mig så? Hvad vill hon, denna främmande kvinna?

Det är inte Ellen, inte min älskade! Det är inte hennes kropp, denna rysliga, gulnade mask — det är inte hennes själ i denna stenhårda, isiga blick!

Det föll som ett regn af kallaste fasa öfver hans hjärta — hon var en annan, en främmande, hon var inte hans! Så var det alltså: förintelsen, fördärfvet var slutet på leken med människors lif! Som ett yxhugg genom hjärtat kände han, hur han förnekade henne nu, svek henne bara därför, att hon nu förvandlades. Men han ville inte förneka, ville inte svika, och med förtviflad ifver smekte han hennes hårda panna.

— Känner du igen mig?

Hon låg orörlig och bara såg på honom. Hon kände igen honom, det visste han. Om han vågat, skulle han lagt sin hand öfver alla de tusende små hvassa nålarna i hennes blick för att slippa se, ty han visste hvad hon ville, hvarför hon såg på honom så. Han förstod hennes förfärliga fråga: var du värd?Ett nytt stormregn af fasa piskades genom hans själ. Värd? — Värd! Hvem är värd kärleken, tror du! Mitt lif ligger öppnadt för dina hemska ögon, se dit in! Det finns ingenting i hela mitt inre, som är värdt din kärlek. Men du måste se allt! Du måste se det där, som jag inte kan förklara, det där, som har vuxit upp inom mig, sedan jag träffat dig, det där, som är du i min själ du måste se hur vackert det är, innan du dömer! Ty detta är domen.

Han såg in i hennes ögon, så djupt in han kunde se. Men där fanns ingenting annat än tusende uddhvassa nålar, som stucko ernot honom; och längst in i blickens botten låg något, som liknade vanvett; det tycktes växa upp, stiga fram ur sitt gömda rum.

Andtligen rördes handen på täcket, lyftes till en smekning, som inte orkade fram. Han tog hennes smala arm och lade den kring sin hals. Då slöt hon åter ögonen. Hennes heta, darrande fingrar smekte hans kind. Det arbetade i hennes hals, hennes tunga sökte mödosamt bilda ett ord, så som man måstegöra bland människor, för af t äfven de andra ska förstå hvad som händer i ett ensamt hjärta. Och han hörde henne hviska nästan utan ljud:

— Älskade!

Hur kom det ordet på din tunga? Ordet, som står i böcker! Ordet, som man läser, men aldrig säger till hvarandra! Vi kyssas och smekas, om det så ska vara. Säga vi något, blir det ett namn. Men detta underliga ord!

Nu är du alltså inte längre rädd, att din ljufva söndagsdröm ska bytas bort till hvar-dagstriildom, att den gyllne nyckeln ska förlora sin hemliga kraft, för att du säger det förbjudna? Nu är din saga slut, du lilla blyga tös, och leken är slut och barnet ska gå hem till det förtrollade slottet om kvällen; hvila i silkesäng, sofva på svandun, drömma om det vackraste och finaste, det soin i alla fall varade ända till natten kom, ända in i mörkret. —

Var del domen? Den unge mannen grät som ett hjälplöst barn. Och det var mörkt irummet, mörkt, kring de båda människo barnen, som älskade hvarandra.

Modern kom hastigt in från köket. Hon skyndade fram och tände lampan.

Flickan låg stilla. Motståndet var slut. Hopsjunken under täcket hade hon stannat i sin sista rörelse och gaf sig viljelöst åt våldet. Ilon såg upp igen med samma stenhårda, onaturliga blick, som kom liksom ur ögonhålornas djupaste botten.

Den gamla arbetarehustrun började gråta högt. Hon talade till flickan med osamman-hängande ord. Kärlekens språk, kvinnornas eget språk utan tydliga ord; de glömma det inte ens i dagens tunga arbete. En moders farväl till barnet hon föd t med glädje och pina och gifvit människolifvets glädje och pina i arfvedel; farväl till barnet hon jollrat med och lärt att tala — hur lika äro inte de första orden och de sista mellan mor och barn! Lika formlösa, lika famlande i oändlig kärlek. - Flickan låg orörlig med sammastickande blick rätt fram. Nu började hennes hufvud vridas fram och tillbaka på kudden, fram och tillbaka, oupphörligen. En hes jämmer steg så småningom upp ur hennes innersta och blandade sig med andhämtningens stön.

Detta är hjälplöshet! Intet motstånd möjligt, ingen tröst, inte den minsta lindring i plågan. Ingenting att göra, bara se på henne, medan förtviflad hopplöshet fyller hela ens själ med töcken och dimma.

— Har du ondt?

Hon flyttade stelt sin blick till honom. Det var ett förfärligt svar.

Ständigt vreds hennes hufvud fram och tillbaka, fram och tillbaka. De rosslande andedragen påminde om det stackars öfver-körda djurets klagan. Arbetet blef allt värre. Allt tyngre. Allt långsammare. Ändtligen låg hufvudet stilla. Orörligt stelt. Blicken var liksom stucken fast i något, som ingen annan kunde se. Det hesa rosslandet slutade inte. Allt längre blef vo de tysta mellanrummen. Men det upphörde inte.Kommer inte den gamle med släggan? Barmhärtigheten, förbarmandet? Tiden går inte längre rätt fram, den stupar inte längre ner, den har stannat på djupets botten, den står stilla. Åter känner den unge mannen samma fega lust att springa bort och gömma sig för att slippa se och slippa höra detta.

Då lade modern sin hand på hans axel. Förstod hon, hur feg han varit ett ögonblick? — Nej, hon grät bara. Den stora kvinnan lutade sig mot honom och grät i sitt hjärtas ensamhet. Och plötsligt tänkte han på, att i ett berg någonstans utanför staden gick en liten arbetare och borrade och sprängde för att bygga en grund. För att göra något. För att kunna lefva med de sina. Och den unge mannen böjde sig ner och smekte sin döende lilla kvinna, smekte döden. —

Ändtligen andades hon inte mer. Ögonen stirrade orubbligt rätt fram. Tystnaden blef så lång, att det måste vara slut. Han tog fram klockan, men såg ingen tid. Visare och siffror voro döda och flöto bort från den hvita taflan. Allt var tyst. Allt var dödt. Lifvet var borta.Men då började hon igen. Två tunga, bittra suckar. Åter flöt tystnaden

ihop, mörkret slog samman omkring dem, lampan lyste som en röd fläck långt, långt borta. Härinne var evigheten utan tid och utan gräns.

Var det slut nu? Vänta bara, vänta bara! Hon andas inte mer. Hon hörs inte mer. Inga rörelser synas mer. Då är hon slut och borta.

Han kände inte golfvet under sig, då han stod hos den döda. Hennes panna var varm, men hon andades ju inte. Hennes händer voro varma, men de rördes inte. Hennes ögons vidöppna djup var lika blankt och klart, men hon såg inte mer. Slut på arbete, möda, sorg och glädje. Borta äro kyssarna, smekningarna, de blyga hviskningarna, kärlekens ljufva, högtidliga lycka. Man slutar andas och bäres bort och är inte mer och hela lifvet är som om det aldrig varit. Gul-nadt, skrynkligt läder till hud och ben till stomme; rååmnen som hastigt lösas upp och försvinna.

Men ännu känner jag dig lika nära som medan du lefde. Du är ju inte död! Jagkänner dina armar kring min hals, jag hör din stämma hviska vackra och lustiga ord i mitt öra.

Intet farväl! vi skiljas inte. Intet sof i ro! du sofver inte. Det som ligger där i bädden är inte du, det är liksom dina kläder något som du haft. Men i det lif, vi lefvat tillsammans, har ingenting brustit. Du är ännu här alltjämt och fyller mitt hjärta med en ny glädje, en aning om evig lycka.

Timmarna gå. Nu höras åter tunga stöflar dåna med klackjärn djupt nere i trapphusets afgrund. Dånet stiger uppåt, det kommer in i köket, det kommer in i rummet, där allt är så tyst och helgdagsstilla. Där sitter en ung man bredvid en gammal kvinna. De stirra pa ett dödt litet ansikte bland kuddarna i liggsoffan. Nu står där också en trött gammal arbetare, som är grå från slokhatten till stöf lama af stendamm, grundvatten, lera och dynamitrök. Fadern står därinne i det röda lampljuset orörlig som ett berg, hård ochfast i hvarje led. Han ser på dottern. Han ser, att en hvit servett är bunden om hennes hufvud för att hålla käkarna ihop, han ser en rand af hvitögat under det till hälften hoplagda ögonlocket, han känner den hemska stillheten och tystnaden, han förstår, att de häda, som suttit hemma hos barnet hela dagen, inte längre orka tala eller tänka eller röra sig. Ur bergets innersta hviskar en okänd röst, ett barns stämma: Det är slut.

Det lilla hemmet är splittradt, sönder-sprängdt. Sängkläder och gångkläder skräpa på golfvet i bästa rummet, där duken ligger kvar på bordet med en ensam brödkorg midt i det trista lampskenet. En stol med medicinflaskor, vadd, koppar och glas står bredvid soffan, där den döda ligger. Skänkdörrarna stå halföppna. Allt är i oordning som ett härjadt hem blir, när mor sitter med hän derna maktlösa i skötet och undrar efter barnet. Köket är kallt och dödt, i spisen är ingen eld och ingen mat finns åt den hungrige mannen efter dagens arbete. På gasen stär75

kaffepannan och kokar ensam och öfver-gifven. Den är snart torr och urkokad. Den har stått så i flera timmar. Ingen har sett den. Ingen minns den.När en människa dör, är det inte endast hon själf, som går bort. Bitar och stycken af andra människor följa med; allt det som varit hennes hos de andra, det vissnar ner och sköljes undan.

Man vet det inte först, medan tröttheten ännu värker i kroppen, sedan den kära slutat. Men snart känner man, att något är dödt inom en och måste skaffas bort ur själen. Det är allt, som varit hennes. Alla sådana tankar, ord och minnen, bort måste det, har ingen mening mer; halm utan korn och kärna, bort måste det! Men det sitter fast, det vill inte dän. Det är som om den kära själf tiggde att få vara kvar, att inte bli jagad undan. Bort måste du, som varit min älskade, bort måste du ur mitt hjärta, om jag ska kunna lefva! Jag ville ligga vid dina döda fötteroch gråta och skrika, men jag härdar min rygg och spänner mina knän och törs inte tänka på tårar. Jag känner en bister glädje, när jag märker min styrka. Det är fara och äfventyr i detta, ty något vill brista inom mig; jag måste hålla mig hård för denna faras skull.

Ännu lefver jag.

Det brister naturligtvis. Jag visste det.

Jag måste släppa loss en liten tanke, som ligger som en kvarnsten och nöter och mal i hjärnan: det är jag, som är död. Jag har legat, där du låg. Det var mitt eget arbete med döden jag såg hos dig.

Jag är där du är, på andra sidan. Jag hör min röst tala utanför rummet. Jag ser mig själf utifrån. Jag förstår inte

den där kroppen, min kropp, hvarför är det min? Jag känns inte vid den, dess rörelser äro inte mina. De där händerna, som jag ser i närheten af mitt ansikte, hvarför är det mina händer? Hvarför röra de sig så? Jag kännernågonting tungt under mig och det är fotterna, som flytta en främmande kropp — främmande! det är jag. En liten personlighet, som råkat komma utanför gränserna, och som därför håller på att falla sönder. Men hur ska man kunna veta i förväg hvar sådana gränser gå?

Min själ är på andra sidan lifvet, långt inne i evigheten. Hur ska jag komma tillbaka till det gamla? Yrseln griper mig, så att jag vill falla, ångesten jagar mig ut. Jag går gata upp och gata ner som en galning, en dåre, en vansinnig. Stenläggningen forsar som vatten under mig, husen hvirfla förbi, gnistrande af ljus eller falnade, svarta som aska. Det strömmar sten, dånar af mullrande stenljud och midt i den tunga forsen vadar jag uppför fallet, uppåt, för att komma dit, där man kan lefva. Ack, dessa människor, som gunga i svarta flockar förbi mig som skum och stänk — tomma, gråa ögon ha de alla, sträft läder öfver gnisslande ben; undan gunga de, sugas ner mellan stenarnas dånande vågor. Det är fara och äfventyr,men ingen bister glädje längre; bara ångest, brinnande, glödande ångest, ingenting annat.

Man känner det inte först, medan tröttheten ännu gräfver oeh sliter i kroppen. Sedan vaknar man och är på andra sidan och minns inte, hur man kommit dit. Själen har frusit till is som en glasruta med vanvettigt blommande arabesker. Glaset fryser till dess det vill springa sönder i en sky af isiga flingor och skärfvor. —

Det är något som är dödt inom en. Det kan inte göras om. Bort alltså, äfven om det döda varit ditt, äfven om allt det döda är du själf, min älskade.

Intet farväl, vi skiljas inte? — Öfverord! Här skiljas vi. Jag är för feg. Jag vågar inte följa dig längre in i ödelanden. Du går din väg, som jag inte förstår, och jag ser dig gå, men kan inte hjälpa dig. Du blir utan skydd därborta. Kommer ingen dig till mötes? Ännu ser jag ingen.

Intet sof i ro, du sofver inte? Nej, det är just det! Du sofver inte! Jag känner ochvet, att du är vaken och lefver, att du är någonstans. Inte i kistan, inte i grafven, inte på kyrkogården. Där ska din förstörda kropp ligga med ögon, som så småningom bli vidöppna. Det där är bara en hop med gammalt du haft. Det är inte du. Men du själf lefver någonstans. Jag vill se dig, tala med dig, hvar är du, hur —

Frågornas enfald äcklar mig. Lilla flicka med trofast blick, må dig väl gå på den store Domarens räfst- och rättareting! Fråga mig om brottet, Domare! Pina inte henne att svara, om där var ett brott! Kärlek, kärlek, stränge Herre, något annat var det inte!

Det är vår därute. Solen lyser öfver plåttaken och de gråa stenhusen. Tunna, smutsiga snöfläckar smälta ihop på gatorna och bilda bäckar och sjöar, i hvilka den blanka, blåa himlen speglas. Mellan sjöarna är stenläggningen torr och för första gången ren. Fönstren tvättas i hemmen, rutorna blixtra i ny dager. Kärror och vagnar skramlamed helgdagsljud genom gatorna, som tyckas yrvakna i den starka, soliga vårens luft. Glädjen kommer, den bryter fram ur snön; det jäser i kälen, det gror i myllan. Luften är hård och ren och lyser i kvällningen som flammande lågor af guld och grönt.

Men de sjuka, som längtat till våren, de bli allt sjukare; de döende dö. De svaga måste hort, de friska, de lefvande ska besitta världen och leka sina gamla lekar, medan varens blommor växa allt större och hvitare mellan grafvarna. —

I ett arbetarehem står en stor, svart kista. Där ligger en liten, liten kropp, vissnad och gul som tommaste halm.

En underlig möbel i ett hem. Den ger en frän lukt ifrån sig. Fet olja och nvsågadt trä. Den tycks så stor, att man måste tränga sig fram för att komma förbi.

— Det är den fjärde, som dör för oss, säger mor.

6. — K och.Man talar så tyst därinne. Man fryser Orden frysa. Fönstret står öppet, men kölden kommer inte därifrån. Kylan kommer från den stora kistan, från den skinande hvita svepningen, från det tomma, gula hufvudet på kudden, och från de styfva händerna med blommor mellan hårda fingrar.

— Och alla hade samma sjukdom, be rättar den gamla. — Jag kan inte hjälpa det. Det är inte mitt fel. Jag har skött dem och gifvit dem mat och bytt om på fotterna åt dem, när de varit ute och blifvit våta. Jag har vakat öfver dem och suttit hos dem, när de varit sjuka, både här och på Epidemin.

Jag har knappt varit ute själf annat än det

nödvändigaste, sedan jag blef gift. Jag kan

inte göra mer. Ändå dö de ifrån oss. Nu

har minsta pojken kommit på sjukhus för bröstet. Och Andersson, som var så fäst vid honom! Minsta flickan ska dit också i nästa vecka. Det är medfödt, förstås. Sen har jag bara en kvar hemma. Jag förstår inte det här, jag. — Mor, mor! stora, goda hjärta! Din kull glesnar, din glädje sinar, din stolthet tages bort. Kärleken förstår du, men det där andra fattar du inte. Barmhärtigheten, den gamle med släggan, han som går från hus till hus och har några svarta vagnar efter sig till hvarje port, förstår du inte honom än?

— Och Ellen, hon fick knäcken när de började med öfvertid på verkstan. Hon or kade inte med det. Hon var för klen. Men

inte ville hon sluta, inte. Hon snäste och

fräste, bara man talade om doktorn, tills hon låg där. —

Hvad hjälper bitterhet, hvad hjälper hat? Jag förstår det först nu, när jag hör dig tala om detta så lugnt, utan skymt af onda tankar.

När man fått slaget, skriker man först, man vill slå igen och man sparkar efter de rika och mäktiga åtminstone — dessa ynkliga små, som äro lika dumma, lika fega, lika

okunniga, lika maktlösa som vi, fastän de

sitta i andra hålor och gömma sitt eländei andra kulor. Sedan ser inan efter, hvem var det som slog? Och man ser ingen. Man har skrikit och sparkat mot den stängda porten, ingen har svarat, porten förblef stängd. Man vet inte ens, om det finns någon där bakom som hör. Till intet tjänar bitterhet, till intet tjänar hat. Göm dig, galna djur i mitt hjärta, göm dig och tig!

— Och det är inte bara vi, som ha det sä. I det här huset har det dött flera stycken i samma sjukdom bara på det här halfåret. 1 huset bredvid är det en flicka, som har fått sluta arbeta nu. Hon har fått en lapp af doktorn och går hemma och väntar att få komma till sjukhuset. Och hon, stackare, har en unge, som är fyra månader gammal, och hon är knappt tjugu är själf, I morse fick hon vela, att hennes fästman försvunnit, förstås. Han har rest. Ingen vet hvart.

Och ser en efter bland de rika, som ha det bra, sä ha de på samma sätt, fast det märks inte så mycket, för det går finare till. Det är nog inte bara fattigdom, det här. Detär något annat också. Det är Gud, som far fram med oss så här. För han finns nog, han finns, det är klart det, men hur ska en förstå det? Han skulle ju vara god!

Mor stänger försiktigt dörren till rummet. Hon sätter fram koppar på köksbordet och så dricka de kaffe. Barnen äro hos grannarna.

Middagssolen lyser därute, där våren blånar öfver rödfärgade plåttak. Han sitter i tanklösa funderingar och är nära att fråga, ska inte Ellen ha kaffe —

Allt som var hennes i deras tankar lefver ännu inom dem. Bort måste det!

Den stora, präktiga kvinnan sitter midt emot honom och blåser i sin kaffekopp. Nu vill hon något, tänkte han.

— Vi undrade, om han ville skrifva annonsen åt oss?

— Dödsannonsen, ja. Men det skulle väl —— Det är bättre vi ber honom om det, som vet precis hur det ska vara. Vi har kommit öfverens om det, Andersson och jag.

Han får penna och papper. Han anses skrifkunnig. Men det här är inte så lätt. Hur brukar det stå? — Att vår ömt älskade och så vidare. Nej, så ska det inte vara.

Hvad angår det världen, att hon var mycket

älskad? Kort och godt: Vår dotter Ellen afled den —

Det där ser allt bra besynnerligt ut, för slås. Bäst att fråga!

— Hur ska vi skrifva?

— Han får sätta som han vill.

— Att vår dotter Ellen?

— Han får göra som han vill, men nog var hon älskad, förstås!

Och modern gråter för det vackra ordet.

Alltså, hon var älskad! Inga nymodiga funderingar nu. Den gamla kända formen blir full af mening och innehåll. Han letar efter alla uttryck, som användas: efter enkort tids tåligt buret lidande — sörjd och saknad — ja, men beliöfver det nu tryckas i en tidning, att hon är sörjd och saknad? Hvem läser det? Tusende likgiltiga vid morgonkaffet. Hvem ser det? Hvem tänker på det? Kort och godt till de främmande: vår älskade dotter är död. Punkt och slut.

Men hur det är, han frågar inte om igen. Han får skrifva som han vill, förstås, och nog är hon sörjd och saknad! Alltså, dit med det!

Och så till slut de sörjande: föräldrar, syskon, släkt och många vänner.

— Blir det bra så här?

Mor läser och tiger. Funderar en stund och lägger ifrån sig papperet.

— Vill han inte sätta ut sitt namn själf också?

— Jag har ingen rätt till det.

Han får göra som han vill.

— Det blir bara prat, om jag sätter tro-lofvad. Det blef ju aldrig så.— Ja, han skrifver som han själf vill, förstås, och när han inte vill så.

— Visst vill jag, men det är inte rätt!

— Det var en flicka i sjuan som dog och hon hade en bekant gosse, som hon gick i sällskap med, och föräldrarna satte inte ut hans namn i annonsen och det talades länge om det. Så det vili vi inte. Då annonserar vi inte alls. —

Nu skref han: i en ålder af tjugutvå år. fyra månader och tjugusex dagar, sörjd och saknad af föräldrar, syskon, trolofvad, släkt och många vänner.

— Är det bra så?

— Vill han själf, att det ska stå, då är det som det ska vara!Sent på kvällen, när det blifvit mörkt, buro de ner kistan och satte in den i tvättstugan på gården.

Därnere var som på botten i en djup brunn. Rundt omkring trängdes skyhöga stenmassor, svarta, lutande brandgaflar och husväggar, som lyste nerifrån och upp med rummens lampljus ordnadt i raka rader. L'r trapphusets sneda fönster flämtade glåmiga gaslågor, den ena ofvanför den andra ända upp emot stjärnhimlen, som tindrade och gnistrade mellan svarta skorstenar och spöklika väderflöjlar i höjden.

— Det gör detsamma hvar det är det händer, tänkte den unge mannen. I vackra rum med granris och enar och vaxljus kring kistan, eller på en grå stengård, i en tvättstuga, som trängs om brandgafvelns stöd till-sammans med en lång rad små spjäldörrar med nummer. Förvandlingen kommer och sen är det inte mer.

Jag skulle egentligen ha diktat vårt lif till något vackert och dyrbart, i stället för att lefva med dig sådan du var. Jag skulle ha gifvit dig andra namn och andra ord och andra handlingar. Men ditt namn räcker. Det är ljust och mjukt. Dina ord voro trumpna och dina gärningar sådana de bli i kärf och enkel kärlek.

Mera är det inte att säga. Jag är glad, att jag inte diktat om fantastiska öden med kvinnor af ord och tyg. Jag är glad att jag lefvat med dig, min tös, glad och tacksam.

På denna slängda fängelsegård ska jag alltså ta farväl af dig. Här skiljas vi för sista gången, vi gårdarnas fattiga barn, som lekt en liten tid tillsammans.

Det är svårt att skiljas, utan att jag vet hur det går för dig nu, när du är ensam med alla dina svårigheter.

1 min själ sitter en liten otäck tanke, som talar öppet språk, rakt på sak: Hvarför tegdu, när din kvinna dog? Du ville hon skulle se, hur vacker din kärlek till henne var; men hon då? Hur bultade inte hennes hjärta af ångest, medan hon drefs allt längre in i ensamheten. Hvad visste hon om odödligheten ? Nu fick hon släpa sig dit så godt hon kunde, och hennes död blef verkligen därefter. Du trodde hon ångrade? Du trodde hon undrade, hvarför hon gifvit sig just åt dig? Dåre! inte tänker man på sådant i den stunden; det är oväsentligt och borta i det förgångna. Hon tänkte på det som komma skulle, på sin kropps tomma intet inför döden. Hon bad dig om hjälp. Du teg. Hon ropade. Du teg. Hon ropade, ropade; det vackraste ord hon visste gaf hon dig i sin förfäran och nöd: älskade! — Du teg och undrade, om hon skulle se, hur vacker din kärlek till henne var.

Hvem skulle hjälpa henne? Far och mor? Ingen visste bättre än hon, hvar de fattigas tankar sluta. Du skulle ha hjälpt henne. Med öfverlägsen intelligens ref du ner allt i hennes lif, hennes renhet, hennes tro på den vackra,stränga sagan om Gud. Hvad gaf du henne i stället? —

Det är en liten otäck tanke, som sitter

i den unge mannens själ och språkar oge

neradt om saken precis som den är.

— Hvad gaf du henne alltså i stället för

det du tog? När det skulle vara riktigt lärdt,

var det något populärvetenskapligt. När det skulle vara riktigt djupsinnigt, var det. något populärfilosofiskt. När det skulle vara riktigt vackert och väl, var det något om gudar med verkligt litterär skönhet; lifsglädjens gudar, som dansa; det ska ju vara så fint, det; och sorgens och smärtans gudar i monumental storhet; de dansa inte, men de stirra in i dunklet, var så god, och tala ur trycksvärtan mystiska ord om Ödet, äfven kalladt Anangkä, Lifsgåtan.

Det finns så många underliga gudar. I en lund af konstnärligt formade popplar står ett smakfullt altare af hvit marmor. Dit gå människor, som skryta att de äro hedningar. De äro klädda i grekiskt sköna dräkter, syddaaf små damskräddare med litterär! handlag. Och hedningarna offra åt någon li t en, liten hemgjord gud af rök och ord och papper. — Detta allt är dock drömmar om odödligheten. De råa bestarnas drömmar, som tagit gestalt och blifvit så vackra som möjligt.

Var det något annat, du hade att säga henne? Det var kanske klokast att du teg då? Och lät henne hjälpa sig själf, eftersom du inte dugde till det! —

Ar det inte en erbarmlig enfald, när man tror, att de döda sofva i stoftet och bli till intet? Hur ska man kunna säga åt den, som väntar döden: Ingenting är du, ingenting blir du. Från jorden kommer du som smuts och blommor, i jorden ska du åter bli smuts och blommor och ogräs, ingenting annat sker dig. Du vaknar aldrig mer, vet aldrig mer hvad som har varit, vet inte ens själf, att du sofver och är borta. —

Det går inte att lefva och dö på sådant. Hellre orgelsång och psalm. Det är åtminstone verklighet. Det finns gamla människor med hårda näfvar och trofasta ögon, desomna efter arbetets lif med visshet om en evig glädje. Denna

visshet skulle jag ha haft, när jag behöfde den, när du behöfde den, min älskade!

Bli de aldrig färdiga, de båda männen i tvättstugan? De flytta kistan fram och åter, maka träbockarna och ändra i oändlighet. Hvad mena de? Är det någon gammal vidskepelse från deras hembygds gårdar mellan skogarna? Ska liket ligga i väderstreck?

Nu ta de bort locket, för att se, om något kommit i olag under flyttningen.

Den unge mannen stannar i dörren. Lampljuset kastar jättelika skuggor i virrvarr bland allt skräpet ända upp i taket.

Liten är hon i kistan, mindre än någon sin, förvandlad, slut. Ögonen ha sjunkit in i skallen, men pupillerna bliga fram under ögonlocken, som börjat öppnas. Det är ju inte hon! Inte ett spår af likhet! Allt, som en gång varit hon, är borta från denna tomma mask midt i allt skinande hvitt, somfyller kistan. Hennes lefvande kropp med mjuka, varma lemmar hade för honom varit det verkligaste i världen. Där ligger verkligheten! Ett misstag, ett förvillande misstag. Det var det andra, som var verklighet, det som inte syntes, men gjorde henne lefvande. Himmelens Herre, hvar är nu detta, hvar är hon, min älskade? —

Han vände kistan ryggen. Härute på den mörka gården, under de svarta, väldiga brandmurarna, här var han henne närmare.

Ständigt hörde han en hviskning utan ljud i sitt öra. Det var det där ordet — älskade!

Hvarför sade jag ingenting? Hvarför hjälpte jag henne inte igenom?

Andra kunna dö som segervinnare, mer än segervinnare, glada, jublande i visshet. Dit skulle jag ha fört hennes själ. Det var på det hon väntade. Det var på mig hon litade. —

Hvarför kallade du mig med det ordet, du? Det brukade vi ju aldrig använda. Vihade ju andra namn, vårt språk var hvardags språket. Men detta namn, det glömmer jag aldrig.

Hvarför teg jag då? Jag visste ingen ting att säga. Äfven om jag hade förstått, hvad du verkligen ville, skulle jag inte ha kunnat hjälpa dig. Nu har du kommit igenom och behöfver inte mig. Men jag står själf hjälplös ännu och har ingenting att svara. Min egen kropp är inte mera verklighet än din därinne; det är det där andra, som lefver och gör mig lefvande. Och 0111 detta andra, osynliga, vet jag ingenting.

Hvem vet något för resten?

De som predika köttet? Intelligensens självfätare? Om nätterna bli de känsliga och tjuta dystert som kåta hundar. Om dagarna finna de lif vet tröttsamt meningslöst, i bästa fall halftragiskt. Understundom kvickna de till och trefva under flickornas kjolar, för att i alla fall försöka finna något. Förr tyckte jag det där var bra eller åtminstone roligt. Det lockar mig ännu. Men hvad ha de attsäga ? De bästa af dem ha endast ord om köttets lust och själens obotliga ensamhet.

Och de religiösa, de troende, prästerna, läsarna? Äfven deras lif lockar mig.

Men till prästerna går jag inte! De fråga först efter betyg, sen undersöka de i kyrkoböckerna, om jag verkligen är döpt och konfirmerad. Sen ta de fram sin af kyrkomöte och riksdag godkända handbok och läsa tilllämpliga kapitel. När jag går ifrån dem, måste jag sticka något i handen på dem, annars tro de jag är medellös och hälsa inte på mig sedan, om vi händelsevis skulle mötas på gatan.

Till läsarna kan jag inte gå. Jag är ingen kretin och har ingen rätt att vara bland dem, som skryta, att de aldrig kunna vara nog enfaldiga inför Herren. Jag förstår inte en Herre, som vill ha sådant folk, kanaljer, som skadegladt förkunna, atl det största ve-

«. - Knch.tande är gifvet åt de andligen fattiga och svaga. Jag är rädd om mitt förstånd och törs inte försöka tala tungomål. Jag kan int*» ta Jesus på mitt program och bjuda ut honom på valmöten. Jag går hellre bland dem, som vandra i ödemarken och leta nya vägar till nytt vetande och ny kunskap.

En och annan känner jag, som fått lugn och visshet och en god tro. Men det är som en gåfva åt dem personligen. Jag står utan för och har intet. Min hjärna är fylld af siffror, årtal, namn, ord, fraser och citat men ingen tro. Det gäller dock mig! Hvad ska dessa lyckliga människor kunna säga mig om en tro, som först måste vara min? —

Min Gud, min Gud, hvad denna stengård är mörk och trång! Hvad jag är ensam här djupt nere i jorden! Stenmassorna omkring mig växa och stiga mot svindlande höjder, tränga genom skyarna upp genom rymderna och försvinna i oändligheten, där den svartahimlakupan ligger tung som ett stängdt lock, smyckadt med bleka stjärnebilder. Ochofvan-för? utanför? Finns inte Gud, så måste vi välja oss en och kröna honom till Herren. Det är väl ingenting stort att vara gud åt människorna; han behöfver ju heller inte vara så värst stor. Men stark måste han vara, stark som guden, hebréerna skapat, gamle Jehovah; starkare än döden, den eviga döden i kyrkogårdarnas klibbiga lera. Ty vi lefva inte länge, sen veta vi intet mer. Hvem dödar denna lilla otäcka, eviga död i smuts och snusk? Hvem ger oss mening i lifvet och mod att vandra in i det okända mörkret?

En stark Gud, som håller att tro på!

Hur kom du igenom, min tös? hur kom du på andra sidan, ensam och utan hjälp? LTr denna brunn i jorden kommer jag aldrig upp. Jag är på botten och det är längre än man anar dit, där stjärnorna brinna. —

I trapphusets grund fanns åt gården en järndörr. Den stod halföppen. Han såg deforsla, stegen af en trappa ner till källar mörkret.

— Man kan alltså komma ännu djupare ner i ensamhet, mörker och elände! log han åt sig själf, medan han tände en cigarrett. — Man kan hamna, där hvarken sol eller måne lyser och ingen himmel syns. Man kan dö därnere också. Bland råttorna!

Han sköt igen dörren med foten.

— Punctum, tänkte han. — Vi ha skränal igen. Vi ha varit bittra och hatat och sparkat mot den stängda dörren, som var en helI vanlig källardörr; och när den öppnades, såg man, att trappan leder neråt och inte uppål. Låt oss stanna här då. Här ser man åtminstone stjärnorna. De äro långt borta, men man ser dem!

Nu var det ändtligen färdigt i tvättstugan. Lampan släcktes och männen kom-mo ut.

Den lille hårde bergsprängaren var klädd i svarta helgdagskläder och hans ansikte varsom hvitt i mörkret. Medan hau med oändlig omsorg satte hänglåset för dörren och stängde, sade han till den unge mannen:

— Det är stjärnklart, tror jag?

— Ja.

— Sir han Karlavagnen?

Den stod däruppe mellan nagra svarta skorstenar. Fimmelstången rätt ner och bakhjulen i vädret.

— Sir han Polstjärnan?

Midt emellan ett par andra svarta skorstenspipor brann Polstjärnan.

— Den kompassen, sir han, den duger!

Den unge mannen stannade. — Är du

religiös, du gamle kommunard? tänkte han.

Hvarför inte? För sig själf i ensamhet och tysthet på vägen!

Bergsprängaren hade låst. Han kom fram till de båda andra. Tre män stodo midt på gården och stirrade upp inot den tindrande natthimlen.

Sådana historier! tänkte den unge.Polstjärnan ligger i norr. Del var väl det du mente.

Bergsprängaren tog en sele frän marken, en sådan sele som stadsbud använda. De hade haft den, när de buro ner

kistan. Han rullade upp den noggrant och betänksamt:

— Sju barn har jag haft, sade han.

De fyra äldsta har jag burit ner så här. Nu har jag tre kvar och de båda yngsta på sjukhus. Sen har jag bara en kvar, en enda liten en.

Efter en stund fortsatte han:

— När man kommer till ett nytt arbete, är man äldre och sämre än man var förut. Och när man slutat det arbetet, är man ännu äldre, ännu mera sliten. Hvad har man haft för det? Mat i mun för dan och kläder under den tid som gått. När man inte längre orkar, då har man ingenting, ingen inat och inga kläder. Det är de andra, som tagit det man själf skulle ha haft efter ett helt lifs arbete. När vi bli starka nog, är det vi, som ta för-tjänsten. Men det dröjer. Hvem får se den dagen? Våra barn, jag har snart inga kvar, jag, och hvad har jag då lefvat för? Arbeta måste man, nytt arbete måste man söka jämt och när man gjort något, får man behålla nätt och jämnt så mycket, att man orkar lefva. De rika ä efter en som vargar i skogen och sliter ifrån en det en har och låter en inte behålla så mycket ens, att en kan freda sig för ålderdomen. Hur ska det gå då, när en blir ensam och inte orkar mer och inga barn har kvar och ingenting, inte en smul för allt hvad en arbetat och trälat? Det går inte alls, förstås. Det blir slut tvärt och så i jorden bums; det måste bli så, för en sträfver inte me’t, det är säkert det, och hvem sir för resten efter hur det blir med oss? Nej, äta och ätas, det är alltihop, det; så är det bland vargarna i skogen och så är det bland människorna ock, både fattiga och rika.

ilimmelens Gud, hvilken fattigdom i våra glömda själarl Hvilket armod biand de svultna andarna!Våra stormän gå i bergen och söka de högsta topparna, där de kunna se ut öfver de vidaste vidderna. Från bergen ropa de sina gåtor ner till oss, dunkla gåtor att lösa, medan vi hvila efter dagens arbete. Ingen af oss gitter grubbla öfver sådant. Vi kunna inte veta, hur stormännen vilja, att gåtorna skola lösas; det som för dem var visdom i går, kalla de i dag för enfald. Vi härnere i mörk ret, hur få vi lefva? De trötta falla, de sjuka dö och stenar ge vi i stället för bröd. Ingen har det lefvande ordet, ingen ger oss mod att lefva vidare. Vi äro gräs, som vissna i öknen till ingen nytta. Vi blomma och tro att vi älska och frukten är föga bättre än smuts i blommen. De starkaste bli (istlar med giftiga taggar, det är jordens evangelium till dem, som växa och vissna i ödemarkens salta sand.

I stället för den gamla religionen, som bar människorna på undrets hvita vingar öfver smutsen, ha vi fått vetenskap och nationalekonomi. 1 stället för de gamla präst erna och profeterna, som tämde vargarna med Herrans gissel, ha vi fått läkare ochadvokater — föreläsare, riksdagsmän helt enkelt! Så utsugen, så öfverodlad är jorden, att den inte kan bära stort annat.

Vi läsa i sagornas bok 0111 ödmjukhet

och tro:

— Du som har låtit oss pröfva så mycken nöd och olycka, du skall åter göra oss lefvande och föra oss upp igen ur jordens djup. —

Det är kanske en saga bara, men del är sagan om en tro, som vi förlorat. Det vackraste och bästa, som människoanden ägt. har vuxit upp ur vissheten om Gud. Källor gingo under jorden till människornas djupaste hjärterötter, källor med lefvande vatten. Man har förgiftat vattnet i ödemarken. Stormännens lifsgåtor och statsmännens pappers-gärningar äro inte nog för oss. Vi måste ha något annat. Vi måste börja 0111 frän början. Kunde man inte göra en ny religion? Ny rökelse, nya orgeltoner, nya dånande klockor!Nya sånger, nya vattubäckar genom öknen I Vi måste finna åter det under vi förlorat, det som en gång gjorde vilda hjärtan rena som blommande hvita rosor.

Med trötta steg gingo männen upp igen. Fyra trappor mot höjden mellan stenväggar na, där röda gaslågor arbetade i halfmörkret. De gingo in i det härjade hemmet, där mor satt ensam i tomheten och undrade och undrade. Utan tro, utan hopp om återseende. Mor. mor! din ungdoms kärlek, ditt lifs smärta och glädje har du förlorat utan mening; dina barn gå bort och du vet inte hvart, du vet inte ens, om du någonsin får se dem igen.

Mvem har tagit din tro? —

Det är som om väggarna därinne vore nakna; allt i det fina rummet har liksom fallit samman i en hög af spillror. Liggsoffan är orörd, står likadan, som då den döda kroppen lyftes därur af far och mor. Den tomma bädden, där hon legat, gapar som ett stort sår. Men i kudden sitter ännu som enar.ing doften af hennes hår, silkeslent och gyllene gult, konvalj och nattviol. Han mindes den natten, då de sjönko ner i hvilan tillsammans, då lifvet gaf dem åt hvarandra och de blefvo som vindens sus under stjärnorna och som jord i den fuktiga, lefvande myllan. —

En ny tro, en ny religion, en ny Gud att dyrka? Dåre, dåre, det finns bara den gamle Guden, som hjälpt oss så ofta, fastän vi inte vetat det.

1 sitt innersta hörde han en stilla hvisk ning stiga allt starkare; orden susade som vindens orgelsång i stora skogar:

När detta förgängliga har iklädt sig oförgänglighet och detta dödliga har iklädt sig odödlighet, då skall det ord fullbordas, som är skrifvet: »Döden är uppslukad i seger.» —

Se, denna goda tro ha vi förlorat, och våra hjärtan förtvina i ensamhet!De ha ljugil för oss, våra lärare, och

vi tro dem inte mer. De ha gått till våra

fiender och hånat oss, medan vi kämpat brödets, hemmets och barnens kamp. De tala Mästarens ord och säga:

— Kommen till mig, 1 alla. som arbeten och ären betungade, och jag skall vederkvicka eder. Tagen på eder mitt ok och lären

af 111ig; ty jag är mild och ödmjuk i hjärtat,

och 1 skolen finna ro till edra själar, ty mitt ok är ljufligl och min börda är lätt.

Men 0111 vi konnna, föras vi i träldom af hans tjänare; de ta vårt bröd och lägga våra hem som skattehemman under kyrkan och bränna in sitt slafmärke i barnens själar. De narra oss med sin mildhet och lura på oss med sin ödmjukhet. Det svåraste är inte att bära egna bördor. Det värsta är att nödgas träla under prelaternas och de falska profeternas ok, som är sten på börda och hårdare än sten. Det har tärt vår kraft. Nu orka vi inte längre tro. Vi hata dem och deras onda gärningar.

— Kommen till mig!Hur vågar man säga sådant?

— Jag är uppståndelsen och lifvet ; den som tror på mig, han skall lefva, om han än dör. och hvar och en som lefver och tror på mig, han skall icke dö evinnerligen.

Det är vansinnigt af en människa att tala så till människor i nöd! Han visste alltsa något? Och våra små bröder ha användt hans ord så godt de kunnat! —

Många ha lofvat oss odödlighet. Han ensam visste något. Han talade ärligt och sant. tills han blef hängd. Tack, kamrat! Våra hjärtan skola åter bli starka och våra själar fria som himmelens fåglar utan fruktan för den eviga natten.

Vi ha fått mer än vi förtjänat. Vi ha fått kärlek och trohet att lefva för och när vi döden dödt, när våra gamla kroppar smälta bort i jorden, då stiger det bästa inom oss vida öfver stjärnorna.

Ha vi förtjänat det, du lilla käraste? Nu fä vi gå som barn lill gifvaren och tacka! —— Jag undrar, sade mor, om hon är alldeles borta? Eller om vi någonsin träffas mer?

— Det blir väl i jorden, det, sade fadern.

— Det bästa inom oss lefver evinner-ligen, svarade den unge mannen.

De sågo på honom. Nya toner?

— Tro det? sade den gamle arbetaren.

— En kan aldrig veta! menade modern och gick till spisen igen. Tände gasköket och satte på kaffepannan.